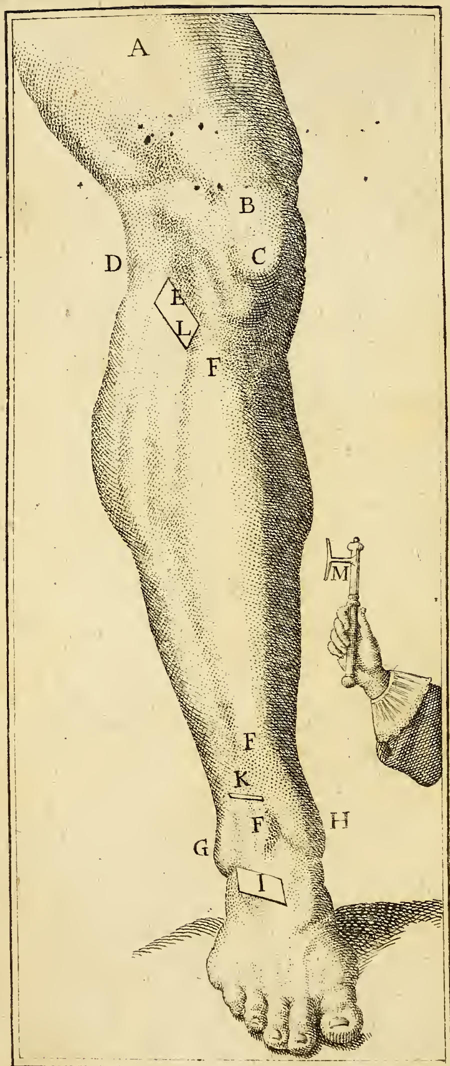
Cotenni

de

Tschiede.

A
B
C
D
E
L
F
M
F
K
H
F
G
I

DOMINICI COTVNNII

PHIL. ET MED. DOCT.

DE

ISCHIADE NERVOSA

COMMENTARIVS.

VIENNÆ,

Apud Rudolphum Gräffer.

1770.

Libertas ; quæ ſera tamen reſpexit inertem ;
Reſpexit tamen, & longo poſt tempore venit.

VIRGILIVS Bucol. Ecl. I.

Lectoris Salutem

dicit

HENRICUS CRANTZ.

Ornatissimi doctissimique Viri Dominici Cotunni Medici Neapolitani studium anatomico-practicum, quo, præter alia utilissima monita, morbi coxarii radicalem & felicissimam curandi rationem, desumpsit, non mea aut præfatione aut aliorum laude indiget; dum crudelissimo percurati morbo nostrarum regionum Ischiadici felicitatem Auctori continuo precantur & illum commendant cœlo. Ideo vero præfari visum est brevibus, ut etiam exstaret meæ erga clarissimum hunc virum observantiæ, & erga discipulos meos, qui hunc commentarium impense expetebant, amoris monumentum. Valete.

ILLVSTRISSIMIS ATQVE EXCELLENTISSIMIS

VIRIS

MAGNI NEAPOLITANI

INCVRABILIVM NOSOCOMII MODERATORIBVS

ANGELO MARCHIONI

DE

CAVALCANTIBVS,

Equiti Consentino, Regiæ Cameræ Summariæ Locumtenenti, Nosocomii Protectori Delegato.

LEONARDO DE TOCCO,

Hispaniarum Magnati primæ Classis, Equiti Divi Januarii, Montismiletti Principi &c. &c.

JOANNI PIGNONO DE CARRECTO

Patricio Neapolitano.

CAROLO PAVLETTO

Regis Consiliario.

HORATIO GVIDOTTO

Caussarum Patrono.

MARCO TVRRIO.

JOSEPHO CALIPHANO

DOMINICVS COTVNNIVS

F.

Cum nonnullas haberem observationes, in hoc Vestro peractas Incurabilium Valetudinario, ad illam ischiadem pertinentes, quæ sævissima omnium, & frequentissima nervis per-

pertinaciter inhærescit; constitui nuper MODERATORES AMPLISSIMI, dum parumper me subtraherem considerationi malorum, quæ hoc ipso tot per menses vidimus anno, eas omnes in ordinem digerere, ut libro complexas aliquando evulgarem. Etenim nonnihil utiles hominum generi esse posse videbantur, & otii caussas quærebamus in litteris avidissime. Quumque horis aliquot subsecivis eas tandem ordinassem, constituissemque in præsens invulgare, nolui committere ut opus proxima fætura natum quidem apud me, sed domi Vestræ, Vobis inscius, nullisque patriis insignibus decoratum in publicum exiret. Sum namque non mediocriter veritus ne homines ingenio leves, & alienis operibus detrahendis intenti, quorum ubique gentium copia non deest, illud ex facili opinarentur, non curasse me ut de illo Vos cognosceretis, quasi parum auctoritatis, & ornamenti habere posset a Vobis. Quo crimine nullum, puto, de me posse absurdius cogitari, neque hoc tempore gravius aliud mihi posset affingi. Qui enim inter maximas rationes, quibus potissime sum permotus, ut hujus opusculi editionem quodammodo festinarem, illam

ha-

habui præcipuam, atque adhuc præ me fero, quod ita longe peroptatam Vos publice alloquendi honestam occasionem mihi compararem, principi fructu laboris mei turpi ista calumnia privarer omnino. Etenim quibus sentio me esse devinctum immortalibus beneficiis, habendus videar ingratissimus si, quam referre nullo modo possim, publice saltem gratiam non enitar habere. Probe scilicet reminiscor ex quo tempore Medici munus in hoc Vestro Nosocomio mihi decrevistis; nimirum per hos integros decem annos; nullam de me Vos bene merendi præteriviſſe occasionem. In primis autem memini; & tantæ voluntatis in me vestræ mecum vivet memoria sempiterna; mihi Vos tertium vix agenti supra vicesimum annum gravissimam provinciam ultro demandasse, ut scilicet in hac Vestra Regia Academia selectissimos Adolescentes in re Chirurgica erudirem, cujus potissimum facultatis studio in hoc Vestrum Nosocomium confluunt numerosissimi. Quod munus cum memini ante me nisi doctrina præcellenti fuerit a Vobis sapientissime creditum, cumque meo tempore competentibus Claris Viris sit denegatum, mihi

hi datum pene ephebo, satis ostendit quantum Vos mediocritati meæ, non quidem ingeni, quod semper sensi perexiguum, sed diligentiæ & sedulitatis, in quibus certe conor nemini concedere, jam pridem tribueritis. Cui Vestro perbenigno de me judicio an pro viribus respondere semper sim connisus, non adeo mea fide Vobis profitebor, ut non simul eos omnes excitare possim testes ejus rei peridoneos, quotquot mihi sive Nosocomii, sive externi adolescentes prælegenti affuere. Constat enim inter omnes, qui per hos septem fere annos partim publice privatimque docentem me audiverunt, partim in illis, quas frequentes habui, Chirurgicis, Anatomicisque dissectionibus demonstranti astitere, quanto semper opere in his condenderim, ut Adolescentium studia promoverentur. Et quamquam fuerint non obscura, neque, in tanta vigilantia Vestra, Vobis ignota ista qualislibet diligentiæ documenta, ea tamen sæpe optavi publico etiam aliquo monumento tamquam ipsismet Vestris oculis subjicere. Non enim facile dixero quanto studio adhucusque flagraverim efficere ut Vobis apertissime constaret conari me quantis viri-

bus

bus possem (utinam tantis, quæ voluntatem Vestram, atque muneris dignitatem exæquarent) ne expectatio de me Vestra Vos omnino fefellisse videretur. Atqui hæc fuit ratio præcipua cur inter summas temporis angustias, aliasque longe difficillimas occupationes in edendum hoc opus nunc potissimum incubuerim; quod etsi maximam partem ad Medicum pertineat, non pauca tamen habet ad Anatomen, ipsamque medendi artem pertinentia, quæ Chirurgum vel ornent vel perficiant. Itaque Vos, PRÆSTANTISSIMI VIRI, *quibus ob maxima in me merita, sacrum hoc opus, dicatumque volo; si vacat inter maximas illas curas, quibus ad publicam utilitatem distinemini, oculos ad hæc parva convertere, tanquam grati animi signum hoc munusculum spectatote, frontem ei serenam ostendite, tutela Vestra & patrocinio ornate. Sic ei per Vos, veluti dote aucto, pretium accedet, auctoritas, & ornamentum; stabitque mei erga Vos animi, Vestrorumque erga me benefactorum monumentum sempiternum. Dumque tot alia Vestra egregia opera, publicum scilicet magnificentissimum Sepulchretum longe ab Urbis mœniis, di-*

vino

vino quodam instinctu, nuper a Vobis extructum; sollicite per Vos multiplicata, diligenterque instructa & instituta, in nupera morbi strage ægrotantium Claustra; in summa illa annonæ caritate mire servatum hoc illustre Nosocomium, quantum prudentia, & vigilantia præcellatis mirifice prædicant; hoc meum qualecumque ingenii opus quam sit Vestra in bonas litteras, medicasque in primis disciplinas, egregia voluntas notum omnibus efficiet. Ita Vos DEVS, EXCELLENTISSIMI VIRI, singulos in publicam utilitatem servet diutissime incolumes, & jubeat universos huic Nosocomio, quod mirabili prudentia moderamini, diutius præsidere, ut sub quorum tutela cœpit mirifice splendescere, perfectum culmen dignitatis acquirat.

Neapoli quarto Calendas Decembris MDCCLXIV.

CAPI-

COMMENTARII
DE ISCHIADE NERVOSA
AD VIRUM AMPLISSIMUM
GERARDUM
L. B. VAN
SWIETEN
CÆSARIS ARCHIATRUM
PRÆFATIO.

Si studium fabricæ corporis humani, a quo summa utilitas solet ad cognoscendos, medendosque morbos dimanare, sedulò ii omnes colerent, qui rationali medicinæ nomina dederunt; & non potius præjudiciis, vel desidia, distracti, levia plerique, aut remota ab usu, peritiaque medendi, studia sequerentur; in tanto Rationalium Medicorum numero, non tam frequenter desiderari videremus, GERARDE SWIE-

TENE Vir Ampliſſime, rectam illam, quam ceteroquin jactitant, medendi rationem. At præſentium temporum ea eſt conditio, ut ſtudia potius ſpecioſa, variamque doctrinam vulgo redolentia, Medicorum plurimi ſectentur; ſtudium vero corporis humani vix pauciſſimi excolant: &, quod turpius eſt, omniſcii quidam, ſi Diis placet, Medici, modo totam, quanta eſt, ſpernunt Anatomen, modo ejus ſubtilitates vanitatis accuſant. Quorum ego dicta etſi non tam cenſeam reprimenda, quam potius viriliter deſpectanda; homini tamen ingenuo ne multum invaleſcant annitendum exiſtimo. Verendum eſt enim ne libere in vulgus pernoxiæ voces diu vagatæ, ex alieno ſilentio auctoritatem ſibi vindicent, ac Adoleſcentium animos, ſuapte natura laborem abhorrentes, in primis inficiant, naſcentiaque Reipublicæ præſidia damno perdant irreparabili. Quam ob rem in honore, ac laude ſemper habui ſcripta Virorum præſtantiſſimorum,

rum, qui Anatomes ſtudii utilitatem ſummam, paremque neceſſitatem ad recte medendum præſtitere. Quod utinam & ſæpius eſſet factum, & argumentis adhuc probaretur non difficilibus, neque alte petitis, ſed, quantum fieri poſſit, obviis, & a quotidiana medendi experientia non remotis. Vim enim ad perſuadendum ſub oculis poſita magnam habent exempla, ut quæ moveant animum dum docent. Accidit igitur oppurtune ut, quam dedit Anatome, morbi frequentis, ac obſtinati, *iſchiadis nervoſæ* curandi methodum haberem, aptam ad oſtendendum quam in ipſis etiam pertinacibus morbis, & jam fere inſanabilibus, ad feliciter medendum ſcientia Corporis juvet. Qua de re, cum, inter permoleſtas Clinices potiſſimum occupationes, animum tantiſper avocare nuperrime peroptarem, ut aliquid potui temporis anxius ſuffurari, Tecum agere volui, Doctiſſime SWIETENE, brevi, ut cernis, commentariolo, nec multum

tua tempora inutiliter moraturo. Vt dum adoleſcentes exemplo non levi ad Anatomen incito, eoque ex ſtudio ſummas ad medendum iis ſpondeo utilitates, Te memoratum habeant Medicum Sapientiſſimum, in quo cernant illuſtre exemplar ſummæ artis peritiæ, profectæ in primis ab eximia notitia corporis humani.

DE

DE ISCHIADE NERVOSA COMMENTARIVS.

I.

VVLGO Medicis est notum, dolorem pertinacem, qui raro utramque coxam, sæpius autem alterutram, e regione articuli cum femore prehendit, sic ut claudum suo ex latere ægrotantem efficiat, *ischiadem* nominari. Quam vocem origine græcam, atque a principe ipsa morbi sede petitam; coxa enim Græcis ισχιον est dicta; dubito an ante PLINII majoris tempora Latium adoptarit (*a*). Quamquam

(*a*) Histor. Nat. lib. XXVII. c. I.

quam enim *ischiacos* Cato memoret (*b*); Celsus tamen, latinorum nominum, quæ suis temporibus essent morbis tributa, censor perdiligens, cum semel, & iterum ischiadem memoraret, *coxæ dolorem* maluit appellare (*c*)

II. Ischiadis autem species variæ sunt; ob varias coxæ partes, quas dolor insidit: eæque omnes, etsi minus, ac par esset, adhuc a Medicis distinctæ videantur, quia propriis tamen characteribus dignosci possunt, & propriam singulæ curationem expostulant, sunt sedulo distinguendæ. Duæ igitur summæ possunt ischiadis species constitui: altera in qua dolor fixus in coxa ulterius non excurrit: altera vero in qua subjectum læsæ coxæ pedem, continuo tractu propagatus, attingit. Priori, quamquam sedes coxæ affecta non una semper eademque sit, neque semper eadem caussa doloris; quia tamen circa coxæ articulum versatur, *arthriticæ ischiadis* nomen recte inditum puto: alteri, quod semper sedeat in nervis coxam transcendentibus, etsi aliquibus *vera*, uti Prospero Martiano (*d*), aliis, ut Riolano, (*e*) *notha* ischias dicta sit,

(*b*) De re Rustica cap. CXXIII. (*c*) De re Medica Lib. II. cap. VIII. Lib. IV. cap. XXII

(*d*) In HIPPOCRATIS Librum de Affectionibus, sect. II. vers. 25. p. m. 166

(*e*) Enchirid. Anatom. Lib. V. cap. III.

ſit, a propria tamen ſede, *nervoſæ iſchiadis* nomen fortaſſe convenerit

III. DE arthritica vero iſchiade nobis in præſens nulla erit quæſtio. Scimus enim præſtantiſſimos Viros nihil eorum, quae ad varias ejus cauſſas, variasque ſedes pertineant, intactum reliquiſſe. Quos inter Ill. MORGAGNVM (*f*), & Cl. Virum ANTONIVM DE HAEN (*g*), prima laude dignos nominabo. Dicam tantum de nervoſa, cujus maximæ res latent adhuc in obſcuro. Sunt autem nervoſæ iſchiadis ſpecies duæ. Altera enim fixum dolorem habet in coxa, præcipue poſt majorem femoris trochanterem, qui ſurſum ad os ſacrum, deorſum, per exterius femoris latus, ad poplitem uſque vim ſuam extendit: raro hic autem in poplite dolor deſinit, ſed fere ſemper a poplite, per capitis fibulæ exteriora declinans, in priorem deſcendit cruris partem, quam ſecundum exterius latus ſpinæ tibiæ anterioris percurrens, ante malleolum exteriorem, in dorſum pedis tandem deſinit. Altera vero ſpecies fixum dolorem in inguine oſtendit, qui per interiorem femoris, ac ſuræ, partem propagatur. Priorem; quod poſticas inſideat coxæ partes, totaque fundetur in iſchiadici nervi affectione;

A 5 *iſchia-*

(*f*) De Sedib. & Cauſſis morb. per Anatomen indagatis Lib. IV. Ep. LVII.

(*g*) Rationis Medendi Lib. IV. cap. IV.

iſchiadem nervoſam poſticam appello; alteram; quod coxæ priora poſſideat, nervique cruralis paſſione generetur; *nervoſam iſchiadem anticam* nominabo, De ſingula quid habeam obſervatione compertum, quidque ſentiam, nunc breviter dicam.

IV. Et primum de poſtica iſchiade nervoſa hæc obſervavi. Ea quidem aut *continua* occurrit, aut *intermittens*: aliquando etenim dies, noctesque, iſchiadicus dolor ſine mora diſcruciat; ſæpiſſime vero inducias dat, ſtatisque temporibus revertitur, & ſævit. Vtrique id omnino conſtans eſt ut veſpertinis in horis dolor exacerbetur: ipſaque iſchias intermittens acceſſus ſuos eo tempore ſortiri ſolet. His autem in acceſſibus tanta partis affectæ fit convulſio, ut ſæpe crampi ſenſu vexentur ægroti, lectum fugiant, cujus noceat calor, liberoque in aëre verſentur. Fere autem in initiis continua hæc iſchias ſemper eſt, fitque ſenſim, quaſi fatiſcat, intermittens. Quæ intermittens tamen iſchias ſæpe omnium ſæviſſima eſſe ſolet: ut ad vires colligendas inducias ſumere videatur. Cum autem a continua plutimos viderim in iſchiadem nervoſam intermittentem tranſiviſſe, neminem contra vidi in continuam iſchiadem ab intermittente relapſum; quod non ſine ægri uſura factum foret, ab intolerabili ſæpe morbo ad mitiorem tranſeuntis. Hæc tamen om-

omnia utcumque procedant, si diutine obtineat, transit hæc ischias in partis affectæ semiparalysim: cui solet individua comes accedere & macies non levis, & insuperabilis claudicatio. Paralysim perfectam, in tot exemplis, ab hac ischiade natam vidi nunquam.

V. HIS omnibus characteribus diligenter observatis, mihi recte intelligere visus sum, nervosam ischiadem posticam in ischiadici nervi affectione consistere. Quem etsi fors non tulerit unquam in ischiaci cadavere investigare; quod hac ischiade peremptus nemo nobis occurrerit; nunquam tamen dubiam morbi sedem stabilivisse putavi. Eam enim & curationes talium ischiadicorum, ad hanc fidem feliciter in hunc diem absolutæ, & morbi characterum sedula consideratio, mihi aperte firmam evicere. Quæ si me fefellerunt, felicissime sim deceptus: nec multum optem, dum tanta curandi felicitas mihi stet, ab innoxio errore liberari. Ego interim censeo qui a sede doloris talium ischiadicorum, atque ab ejus effectis diligenter expensis (VI), ischiadici nervi passionem non agnoscat, fabricæ corporis humani intelligentem Medicum fore neminem. Nam quod sedem doloris attinet, ea est talis, ut si velit æger ejus decursum ab osse sacro ad subjectum pedem digito commonstrare, næ ille,

veluti Anatomes peritissimus, succurrentis ischiadici nervi viam egregie persequatur. Quod si potius Hippocrates (*h*), ab hoc tractu doloris, cruralis venæ affectionem arguerit, excusandus ob tempora in notitia nervorum caligantia. Et si Prosper Martianus (*i*), postquam verum professii fuerant doctissimi viri Ioannes Riolanus (*k*), atque Fernelius (*l*), Hippocratis sententiam nihilominus est secutus, ignoratæ sanguinis circulationi tribuendum. Cum enim *in quodam cæmentario, hac ischiade laborante, dum a vehementia doloris afficiebatur, (quod per paroxysmos contigebat) venas omnes, per exteriorem partem coxæ læsæ, & cruris, disseminatas, mirum in modum videret intumescere, remissoque dolore statim subsidere, ut ne vestigium quidem earum appareret;* hunc venosum tumorem, morbificæ materiæ descensum in crus per venas manifesto probare judicavit. Qui si venis illis denegatam afferendi potestatem cognovisset; & vehementia doloris affectæ partis musculos sic convelli (IV), ut extimas laxiores venas, expresso, diversoque, sanguine inflent; profecto intellexisset, hoc phænomenon nihil potuisse mi-

(*h*) De Affectionibus Lib. I. (*i*) Loco superius (*d*) citato. (*k*) Enchirid. Anat. Lib. V. cap. 3. (*l*) Pathol. Lib. VI. cap. 18.

minus, quam ſententiam HIPPOCRATIS comprobare.

VI. NEQVE poſitio tantum, tractusque doloris, ſedem poſticæ iſchiadis nervoſæ in iſchiadico nervo locandam eſſe demonſtrant, ſed & varii affectus, ab hac iſchiade pendentes, idem comprobant luculentiſſime. Nam quæ pervicax adjungitur claudicatio, muſculorum femur crusque moventium labefacta officia oſtendit: non diu autem ſolent muſculorum officia labefieri nervorum poteſtatem liberam obtinentium. Accedens etiam ſemiparalyſis offenſorum nervorum documentum dat inſigne: nam macie ſolet comitari, quæ torporem membrorum ab longa ſegnitie pendentem, ab impotentia diſtinguit, quam læſi nervi progignunt. Itaque ſi nervi affectæ partis in hac nervoſa iſchiade læſi ſunt, neſcio qui poſſit dubitari, omnium nervorum coxam tranſcendentium, iſchiadicum nervum, in quo dolor reſidet, cauſſam etiam doloris, ejusque effectum inſidere. In eo igitur nervo dolor eſt; in eo cauſſa claudicationis reſidet; ab ejus paſſione affectæ partis ſemiparalyſis, & tabes.

VII. TABES nunc autem memorata nolim ut confundatur cum *iſchiadica tabe*, quam in libro *de glandulis* indicavit HIPPOCRATES. Hæc enim totius corporis eſt conſumtio, quæ fit poſteaquam humor erodens in coxæ ace-

acetabulum defluxit, idque insigniter ulceravit. Hectica namque febris, eo ex ulcere nata, corpus universum mortifere consumit. Quæ vero tabes nervosam posticam sequitur ischiadem, ea solas partes, dolore ischiadico pervasas comprehendit. Cum ea neque febris est, neque corpus reliquum compatitur, ut diutissime ferri intentata vita possit. Et nunc præcipue hominem habeo, tertium, & septuagesimum annum jam emensum, qui a longinqua nervosa ischiade postica, triginta jam pene annos, sinistrum crus insigniter macilentum fert, cætera sanus. Tantaque motus facultas eo est in crure relicta, ut baculo innixus gradum commode sistat. Quod ego puto ei potissimum obtigisse, quia temperi cœperit fluentibus hæmorrhoidibus laborare: quibus tertio quoque mense, vel in hac ipsa ætate, insignem sanguinis copiam egerit. Vlcerosa ergo, universalis, & mortifera est, atque ab arthritica ischiade pendet, ischiadica tabes dicta Hippocrati: paralytica vero, & unius partis vexatæ, diuturna eadem, nec vitæ minax, quæ nervosam ischiadem sequitur tabes. Hanc tamen, ut ab illa, Hippocrati memorata, tabe distinguatur, *ischiadicam* potius *atrophiam* nominabo.

VIII. Si nervosæ igitur ischiadis posticæ sedes in ischiadico nervo est; restat inquiren-

rendum, qua hic nervus cauſſa laboret, qua in nervi parte cauſſa illa perſiſtat, ac unde derivet. Acris autem videtur, irritansque materia, quæ in nervum iſchiadicum depoſita ejus ſtamina pugnat, cauſſam dare dolori. Neque dubium ullum eſt eam ipſam materiem ſtaminum nervoſorum cavitatem non tenere, humore plenam, qui a cerebro deſcendat, nunquam in nervis, illæsô cerebrô, acri. Itaque nervorum ſtamina potius intercedere, vaginisque celluloſis ſtamina ipſa ambientibus contineri videtur. Vnde vero iſthæc materia ſit non facilis quæſtio videatur. Quo enim ex fonte in nervorum vaginas humor poteſt derivari, acris cum eo iſchiadis materia venire poſſe videtur. Fons autem ille duplex haberi ſolet. Etenim a ſpinæ cavo, unde iſchiadici nervi prodeunt, nonnihil humoris in eorum vaginas influere poſſe creditur: & a minimis certe arteriis, quæ vaginas ipſas nervorum pervadunt, non pauca videtur vaporis quantitas accedere. Præſtiterit ergo hujus humoris, qui nervorum iſchiadicorum vaginas pervadat, fontem utrumque, curatius paullo, quam ſit antea factum, conſiderare; ut certo conſtet inde in nervum iſchiadicum an acris materia dolorem efficiens poſſit deſcendere.

IX.

IX. Principio igitur ſciendum eſt, ſpinæ caveam, quæ a magno occipitis foramine ad extremum usque pervenit os ſacrum, per quam deſcendit medulla ſpinalis, præ reliquis animantibus datam homini ampliſſimam. Nam tanta eſt, ut non commodum modo medullæ tranſitum concedat, quod & reliquis animantibus eſt conceſſum: ſed quamvis ea medulla homini ſit plenior, cerebrumque imitetur, quo præſtat cæteris animantibus homo, longe etiam ſpinæ capacitas tantam medullæ magnitudinem exſuperat. Itaque circa medullam, per ſpinam deſcendentem, ſpatium ſupereſt inſigne. Hoc ſuperfluum autem ſpatium totum liberum non eſt. Per ipſum enim deſcendit dura mater, quæ a magno occipitis foramine, in tubum conformata, vaginæ inſtar, usque ad imum os ſacrum, ſpinalem medullam includit. Tubus hic autem duræ matris neque adeo eſt amplus, ut undique ambitum attingat circumpoſiti ſpinæ cavi; neque tamen adeo eſt anguſtus, ut incluſam medullam proxime complectatur. Sed & a ſpinæ cavo aliquantum diſtat, maxime retrorſum, ad ſedem apophyſium ſpinoſarum; & ab ambitu etiam incluſæ medullæ inſigni ſpatio ſejungitur. Quæ duo intervalla, cum integer eſt homo, vacua non ſunt, ſed quodque ſuâ repletur materiâ. Nam quantum dura mater a ſpinæ cavi

vi parietibus diſtat, farcimine ſemper vidi celluloſo repletum, molli hoc quidem, fluentique, & pinguitudine ſæpe diti; cujus vice, in tabidis vapor mucidus; mucus verus in hytropicis; ſanguineus vapor in fetibus affuit, qui laborioſum ob partum ſuffocati perierint. Quidquid autem ſpatii eſt inter vaginam duræ matris, & medullam ſpinalem, id omne *plenum* etiam ſemper eſt: non medulla quidem ipſa in viventibus turgidiori, non nube vaporoſa; quod, in re adhuc obſcura, ſuſpicantur ſummi Viri; ſed *aquâ*, ei quidem ſimili, quam circa cor continet pericardium, quæ caveas cerebri ventriculorum adimplet, quæ auris labyrinthum, quæ reliqua tandem complet corporis cava, libero aëri nequaquam adeunda.

X. NEC tantum hæc aqua complens ab occipite ad uſque imum os ſacrum tubum duræ matris, quo ſpinalis medulla vaginatur, undique medullam ipſam conſtanter incingit; ſed & in ipſo redundat calvariæ cavo, omniaque complet intervalla, quæ inter cerebrum, & duræ matris ambitum inveniuntur. Hæc autem intervalla ſub cerebri baſim ſemper aliquot occurrunt (*m*): nec rarum eſſe ſolet ut inter reliquum ipſum cerebri ambitum, & circum poſitam du-

B

(*m*) Conf. Sternutamenti-phyſiologiam fig. I. 57. & ſub 62, & 137.

duram matrem, insigne intervallum inveniatur. Quod in tabidis, & senibus solet in primis occurrere. In his enim cerebrum insigniter coarctatur, duriusque fit: quodque naturâ vix capere calvaria potuit, ætatis incremento, aut tabis vi, duratur, & sensim fit calvaria minus. Quantum autem magnitudinis cerebrum in his perdit, tantum a contactu subtrahitur duræ matris; & quidquid loci decrescendo reliquit, aquosus vapor collectus totum adimplet. In tabitorum itaque, senumque cadaveribus, calvariæ fornice diligenter exsecto, sicubi jam illæsa dura mater circa cerebrum incitatur, aquosus rivus statim exsilit: quo exhausto, concidit dura in cerebrum laxa tota, & in rugas facessit. Neque hoc tantum de cerebro, sed de ipsa etiam valet medulla spinali, quæ in senibus ac tabidis fit exilior, ac majoribus intervallis, aqua repletis a circumposito distat tubo duræ matris. Adeoque in hominibus hæc videtur lex obtinere, ut circa ambitum medullæ spinalis spatium aqua completum ætate crescat; nam quod nullum est pene in fetu, cujus medullam, maxime in collo, duræ tubus integre capit; ætatis incremento, in magnam amplitudinem evadit.

XI. Tantam autem aquæ in spina, aut & circa cerebrum, collectionem, ne perviderent adhuc Anatomici, præpostera eo-

rum

rum, atque vulgaris, corpora dissecandi ratio effecit. Cerebrum enim perscrutaturi caput a cervice volgo praesecant: quod cum fit, resciffo tubo duræ matris per spinam colli descendente, effluit humor omnis circa cerebrum collectus, medullamque spinalem, & inconsiderate perditur: apertâque inde calvariâ, inter cerebrum, & duram matrem, intervalla omnia, quæ pridem aqua replebat, vacua deprehenduntur; imponuntque Anatomico inanium spatiorum specie, quæ forte dissipabilis aura vaporis impleverit. Vix tum enim intra foveas calvariæ basis, intraque præcipuos vaginales sinus duræ matris (*n*), nervos cerebri excipientes, minima ejus aquæ portio superest, quæ pristinæ colluviei documentum exhibeat. Qua ipsa dissecandi perversa ratione fit, ut, effuso humore circa medullam & cerebrum collecto, in ejus locum aër intret, relictasque ab humore sedes occupet. Quæ solet caussa esse, cur cerebrum intuentibus, sub membrana arachnoidea bullularum aêrearum sæpe acervus occurrat, summam sulcorum cerebri partem occupans. Qui quidem acervus major, minorve est, pro majori, minorive, in subjectis variis, arachnoideæ, piæque membranæ, summis in sulcis intercapedine. Ad quas intercape-

 di-

(*n*) Conf. de Aquæduct. auris humanæ internæ §. LXXV, LXXVI.

dines, a basi calvariæ, ubi arachnoidea se in spinam demittens a piæ matris contactu quam amplissime secedit, patentissima via est: per quam viam uti sulcorum cerebri humor, dissectô collô, facile effunditur, ita & se aër in humoris locum statim insinuat. Itaque nunquam aëreæ bullulæ sub arachnoidea iis in capitibus invenire solemus, quæ, adhuc integro conjuncta trunco, diligenter aperiuntur.

XII. Vt igitur possit tanta circa cerebrum, medullamque spinalem, humoris collectio manifeste observari, sequentia sunt tentamina diligenter instituenda Cadaveris integri caput erigatur, dissectisque tegumentis, atque ossibus nudatis, horizontali sectione osseus calvariæ fornix separetur. In his autem initiis maxime cavendum est, ne dum scinditur os, aut a duræ matris nexu sejungitur, perforetur alicubi dura mater. Quæ, si integra servata sit, osse nudata, ubicumque incidatur, dum senis, tabidive fuerit cadaver, aquam effundet: sin minus, cerebro videbitur exacte repleta. Durâ autem subinde dissectâ, cerebrum nudetur: tumque sub arachnoidea quam nullæ uspiam, quantumvis minimæ, aëris bullulæ occurrant (XI) apparebit. Lobis deinde cerebri anterioribus suspensa manu elevatis, utraque ethmoidis cribrosa sedes scatere aqua observabitur: cerebrique reliqui ele-

va-

vatione apparebit, ſub nervorum opticorum conjunctionem, adque latera protuberantiæ ovalis, quidquid in capitibus a collo ſejunctis vacui ſolet inveniri, aquâ plenum eſſe. Quæ quidem aqua & ſinum quinti paris vaginalem, & meatum acuſticum totum impleat. Circa caudicem vero oblongatæ medullæ omnis intercapedo aqua completur; & ſi, caudice diſciſſo, cerebrum, & cerebellum extrahatur, erigaturque totus cadaveris truncus, tubus duræ matris, quo ſpinalis medulla continetur, aqua medullam omnem circumcingente plenus exacte obſervabitur. Quibus jam peractis, ſi ab aliquot lumborum vertebris latera præſecta fuerint, atque inferior pars tubi duræ matris, caudam equinam complectentis, jam detecta, incidatur, humor limpidus effluet; pro cujus effluxu, qui circa ſummam ſpinalem medullam humor erat ſenſim deſcendet, donec per imam apertionem totus effundatur. Quod ſi, capite integro, lumborum vertebræ aperiantur, incluſuſque tubus duræ matris incidatur, humor affatim emerget: ac poſtquam tanta humoris copia emerſit, quanta ad locum inciſum ſponte deſcendit, ſi caput cadaveris attolatur, quatiaturque, verſus locum apertum, quaſi nova ſcaturigine reſerata, vis aquæ uberior denuo redundabit. Quibus ego tentaminibus, in viginti pene adultorum hominum

cadaveribus, vario tempore iteratis, quatuor, & quinque etiam aliquando, aquæ potui uncias ex ſpinæ cavo libere haurire: quam aquam limpidiſſimam frequenter in adultis, quamquam aliquando leviter ad flavedinem vergentem; in feribus vero difficili partu ſuffocatis, quantulacumque fuit, ſubrubram ſemper, atque opacam offendi.

XIII. Num hæc autem collectio humoris circa cerebrum, ſpinalemque medullam, in homine ſoleat poſt mortem inveniri, qui dum vivit vacua habeat illa ſpatia, aut vaporoſa nube plena, turgidiorive medulla, non ſine quadam veri ſpe videri poſſet dubitandum. At enim in vita vacuum ſuſpicari ſpatium, quod a morte humore plenum inveniatur neque veriſimile eſt, & illa obſtat naturæ lex, qua ſemper conſtat, *Nuſpiam vacuum in animantium eſſe corpore, in quo quidquid libere exterior aër, ſolidumve non replet, impleat humor.* Nec ſi nubes vaporoſa, dum homo vivit, ſpatia illa teneret, tanti eſſe videatur, ut denſata poſt mortem eadem illa ſpatia poſſet aqua complere. Accedit quod collecti circa cerebrum, & ſpinalem medullam, veri humoris præſentiam, quam in homine vivo dubitamus, viventium quorumdam animalium diſſectiones affirmant. Variis etenim in piſcibus aut vivis, aut ſtatim a morte diſſectis, ſed potiſſimum in teſtudine marina,

quam

quam liberas quindecim pondo æquantem nuper vivam diſſecuimus, cum pro calvariæ capacitate cerebri moles eſſet perexigua, ut a cerebri ſede ad totum undique calvariæ ambitum, multum ſpatii intercederet; hoc omne ſpatium aquâ multâ complebatur, quæ circa medullam ipſam, ſpinæ cavum ceteroquin pene complentem, interſerta apparebat. Hoc tamen idem neque in vivis canibus potui, neque in animantibus volatilibus comperire; quia in his cerebrum, medullaque ſpinalis, tantæ magnitudinis tum in vita, cum a morte inveniuntur, ut cavorum, quibus continentur, capacitatem adæquent Hæc autem animantia ſi ad collecti vaporis præſentiam confirmandam fuerunt non idonea, magno tamen exſtitere documento, cerebrum, medullamque ſpinalem, nihil a morte magnitudinis perdere. Quamquam qui in homine turgidiorem in vita medullam ſuſpicantur, & toti implendo ſpatio circumpoſito parem, debeant etiam animadvertere ne origines nervorum a medulla ipſa enaſcentium, quæ per ſpatium illud explicatæ in cadavere decurrunt, complicatas vivo in homine velint, atque compreſſas. Quod igitur ſpatium circa ſpinalem medullam invenitur, ſecundum naturam & eſt, & aqua impletur, & in cadavere nil pene habet varii ab eo, quod in homine obtinet vivente.

XIV. Mirum autem videatur Viros Illustres, qui vaporem cavearum corporis humani magna ſunt diligentia proſecuti, hanc ſpinæ inſignem adeo, & fere principem caveam vaporis divitem præteriviſſe. Quem ſpinæ vaporem, uti & qui reliquas omnes humidat corporis caveas, ab extremis minimarum arteriarum conſtanter exſudare, ac per venas minimas inhalantes denuo reſorberi, itaque in perenni ſtatu renovationis eſſe, extra omne dubium poſitum videtur: nobis præſertim, qui alias evicimus experimento (*o*), vere quædam venularum duræ matris inhalantia oſcula in ejus interna facie aperiri: qua de re hæſitaverat olim Illuſtris Boerhaavii Nepos Abrahamus Kaavius (*p*). Nullus attamen dubito; quod nuperrime accredidit Vir ſummus Hallerus (*q*); his ſpinæ aquis eas etiam ſubinde commiſceri, quas ſive a majoribus cerebri ventriculis, per lacunar, & Sylvii aquæductum, ſive a propriis exhalantibus arteriis, cerebelli ventriculus accipiat: cujus poſitio perpendiculata, & via ad ſpinæ cavum ſatis patens, defluxum humoris in ſpinam manifeſte perſuadent.

XV.

(*o*) De Aquæductibus auris humanæ internæ §. LXXXVI. (*p*) Perſpiratio dicta HIPPOCRATI §. 611. pag. m. 273. (*q*) Elem. phyſiol. Tom. IV. Lib. X. Sect. II. p. m. 77, 78.

XV. NEQVE ad hanc miscellam aquæ ventriculorum cerebri, cum ea, quæ spatium implet spinali medullæ circumpositum, evincendam, obstat indoles coagulabilis, quam ventriculorum aquis vulgo attribuunt, quæque omnino, per nostra experimenta, in spinæ aqua nequicquam est. Nam, si recte experimenta instituantur, ventriculorum cerebri aquæ indoles una eademque invenietur cum ea, quæ spinam occupat. Hæc autem spinæ aqua igni admota non concrescit. Quoties enim ex cadaveribus haustas binas, tres, vel amplius ejus aquæ uncias igni admovi; quod septies me fecisse coram in adversariis adnotatum invenio; semper ebullivit ea quidem, spumamque excitavit, odorem exhalantem juris carnium calentis odori persimilem; sed sensim in vaporem resoluta, absque vel minimo coaguli signo, evanuit. Quam sortem haustæ aquæ, quamvis, ut solent, paucæ, a majoribus cerebri ventriculis, constanter ostenderunt. Quibus in aquis jam hoc idem experimentum, non dissimili eventu, instituerat BELLINVS, *qui cavitatum cerebri lympham concipere calorem facile vidit, & in auras evanescere totam, & vix sui vestigium ullum relinquere in vase, in quo ad ignem evaporat* (r). Quod suis etiam BRVNNERVS confirmaverat experimentis; aquas enim ventriculorum cere-

(r) De motu cordis prop. XII.

bri, *instituta evaporatione, cuticulâ obduci* vidit, *non tamen instar albuminis concrescere, sicuti alias lympha solet* (s). Pariaque istis fuerant experti Boerhaavius inde (t), ac nuperrime Vir Illustris Antonius de Haen (u)

XVI. Nec mihi videntur, in re manifesta, contraria aliquot vel non satis repetita, vel non rite intellecta experimenta, ventriculorum cerebri vaporem coaguli capacem exhibentia, hactenus relatis Clarissimorum Hominum, nostrisque experimentis, recte præferre posse summos Viros, ei principio innixos, quod *cum aliqua experimenta succum aliquem coagulabilem faciunt, alia vero suadent evaporari, prioribus plus sit fidei præstandum; quoniam mora & putredo evaporabilem reddere humorem possunt, nullus vero casus coagulabilem reddat.* Nam, qui computruere, olidi, turbidique humores sunt, limpidi nunquam, & inodori: limpidissimum autem, inodorumque, semper ventriculorum cerebri vaporem, cum hæc habui tentamina, selegi. Neque verum profecto est coaguli naturam, quam possideat, humorem animalem perdere posse, acquirere, cum non habeat, nunquam posse.

(s) De glandula pituitaria. (t) Præl. ad Institut. med. §. CCLXXIV. Not. *Tenuissimum.*

(u) Rationis medendi Parte IV. cap. V. p. m. 216. Ed. Vindob. 1760.

ſe. Nam e contrario in animantium corpore, humor potius, qui non habeat, coagulabilem poteſt indolem facillime acquirere, perdere qui habeat, difficillime. Siquidem nullus humor eam indolem perdit, niſi putredine ſumma, cujus caſus eſt perdifficilis, nec dum limpidus ſtet, ac inodorus humor poteſt adeſſe: acquirit vero concreſcibilem naturam facillimis cauſſis, & limpitudine ſervata. Ita ut ſi alia experimenta, limpido alicui humori, a ſanguine jam ſecreto, concreſcibilem naturam apertiſſime decernant, contra alia omnino negent; hæc, quæ negant, potius nativam humoris indolem oſtendere credendum ſit. Nam evaſiſſe coagulabilis facile præter naturam, limpitudine ſervata, & innodorus permanens humor potuit; perdidiſſe coagulum, iis dotibus ſervatis, certe non potuit. Quæ res conſtat experimentis. Omnes enim aquoſos humores; qui a ſanguine in quavis animantium cavea deponuntur, & ſecundum naturam coagulabiles non ſunt (XVIII); ſæpiſſime vidi coagulabilem indolem ſine ulla inſigni perturbatione acquiſiviſſe. Quam rem ſi exemplis velim ſingillatim oſtendere præclare video duo mihi fore invitiſſime facienda: primum ut ad hunc locum quædam transferam experimenta, quæ jam alteri labori opportunius deſtinaverim: alterum ut ab Hominum doctiſſimo-

morum placitis, quæ maxime ſequi velim, atque potius ornare, cogente natura, videri debeam diſſentire. Faciam autem utrumque ne veritatis honori quidquam videar detraxiſſe. Itaque oſtendam in humano corpore omnes humores, qui ſecundum naturam a ſanguine ſecreti coagulari non poſſent, coagulabilem indolem facillimis ſolere cauſſis, & abſque gravi perturbatione frequenter adipiſci. Incipiam autem ab urina, quam nemo ignoret coagulabilem non eſſe; & ea tamen in quibuſdam, quæ protinus adſcribam, experimentis viſa eſt nobis coagulata.

XVII. Miles erat ſtationarius annorum duodetriginta, qui per multam æſtatem udiſſimas, molleſque Bajas tutatus erat. Circa finem ſextilis quotidiana intermittente febri ibidem eſt correptus, quæ quinto poſt die in aquam intercutem mirifice erupit. Ad hoc noſtrum Incurabilium Noſocomium inter initia ſeptembris translatus eſt, noſtræque commendatus curationi. Ægrum hoc tempore, præter aquoſum enormem univerſi corporis tumorem, quotidianis acceſſibus adhuc febris premebat; hydrops autem ſub acceſſibus creſcere in dies videbatur. Alvus erat ſicca, ſitis nonnulla, lingua albido muco oblita, animi dejectio ſumma, urinæ pauciſſimæ. Itaque febrim, ut quæ hydropem fecerit, augeretque, primum

mum esse profligandam, mox relictum hydropa curandum constituimus. Primo igitur die ex radicis ipecacuanhæ drachma emeticum datum est, excussurum, educturumque, id quod primis in viis, febris fomes, adesset: hôc autem mucosa aliqua bile imbuta egesta sunt, alvusque bis mota. Sequentibus diebus doses aliquot peruviani corticis ingestæ, adjectô rhabarbarô: sic, alvo soluta, febriles accessus recessere. Relictus autem, profligata febre, hydrops. Hic vero primum drachmâ pilularum scilliticarum singulis diebus vespere exhibitâ, sassafras decoctione superpotâ, ad urinas proliciendas, curari cœpit. Sed multos post dies pulsus constanter frequentiores facti videbantur, alvus quidem paullulum citatior, sed urinæ paucissimæ profluebant, & tumor hydropicus ultro crescere videbatur. Tunc primum feror ad credendum, tantum hydropem, quem primo febris impetus excitasset, acribus diureticis vitæ vires augentibus, atque adeo veluti febrim redintegrantibus, per nos potius auctum iri. Quod cogitatum adeo sum postea in hujusmodi casibus verum expertus, atque proficuum, ut non aliunde profluxerint secundæ quædam hujus hydropis curationes, quas forte aliquando opportunius explicabo. In hoc itaque casu placuit tartari cremorem, cujus effectus in provocanda urina,

na, ſine inſigni pulſuum acceleratione, aliis experimentis compertos haberem, potius trahere ad uſum. Cæptum eſt mane ad unciam dimidiam quotidie dari, multa chamædryos decoctione ſolutus. Quo remedio ſic urinarum aucta copia eſt, ut, non facili exemplo, decem, duodecimve ſaturæ urinæ libras in ſingulas noctes æger excerneret. Cum autem, ut æger ipſe fatebatur, potus eſſet longe pauciſſimus, erat indubium, enormem illam urinarum copiam collectis aquis hydropa facientibus potiſſime detrahi. Quod etſi corporis tumor, manifeſto decreſcens, teſtabatur; placuit tamen, ad ignem admotis urinis, rem certo experimento definire. Qui enim ex cadaveribus tali hydrope confectorum, aquas intercutes plurimum materiæ coaguli capacis continere pernoveram, in ſpem veni fore, ut ſi tales aquas per urinæ vias æger excerneret, coaguli materiam, qua ſcaterent eſſent ad ignem oſtenſuræ. Quæ res, ut præceperam, experimento comperta. Nam duabus libris ejus urinæ ad ignem admotis, cum pene dimidium evaporaſſet, reliquum faceſſit albam in maſſam, tenerrimo jam coacto ovi albumini perſimilem. Idque ſtetit experimentum donec uber ille urinæ fluxus perſtitit; quod & ipſi auditores, qui frequentes priori affuerant experimento, idem ſæpe retentando, ſunt experti. Neque tantum in auctis hy-

hydropicorum urinis, ſed in illis etiam, quas excreverint diabete correpti, hanc urinæ naturam coaguli materiam ad ignem exhibentem, quamquam non adeo inſignem, pari tentamine non ſemel comperimus. Primum itaque conſtat, urinas, quas in ſanis nemo coagulabiles invenerit, quandoque poſſe coaguli materiam continere.

XVIII. NEQVE tantum urina, humor ad coagulum non natus, viſa eſt nobis aliquando coaguli materiam habuiſſe, ſed vapores omnes, qui in caveis exhalant corporis humani, ſecundum naturam coaguli non capaces, ſæpe etiam morbi vi eam ipſam materiem oſtenderunt. Quod ego cum aſſero præclaræ video eos omnes contra nos inſurrecturos, qui coagulabilem indolem vaporis interni ſecundum naturam eſſe exiſtimant. Quos tamen omnes, pro eo quo veritatem proſequuntur amore, velim oratos, ſuum ut judicium paulliſper ſuſtineant, donec & id aperiam, quod plurimis natura nos docuit experimentis, & ipſi per ſe cum cura iterum, iterumque, in naturam inquirant. Nam ut docti, ingenuique ſunt, minime vereor ne non brevi mecum profiteantur, vapores omnes in variis quibuſque corporis caveis exhalatos, ſecundum naturam coagulari non poſſe: & ſi quando coagulentur, præter naturam coagulari. Quod cum jam de eo, qui ſpinam occupat, cere-

bri-

brique ventriculos, oſtenderim (XV); reliquum eſt ut de pericardii, ac pectoris, de abdominis, ac vaginæ teſtium humore confirmem. Humor autem pericardii, quoties limpidus atque exiguus, ideſt ſecundum naturam, invenitur, igni expoſitus integre evaporat, nec ullam ſui partem coagulatam oſtendit. Quod pluribus experimentis mihi conſtanter eſt compertum; quæ non tantum in hominibus ſæpe inſtitui, ſed quinquies etiam in vivis canibus. Quinimo in novimeſtri etiam fetu; a quo puros aquoſos ſecretos humores non expectes; cum ſanguinei vaporis pene unciam pericardium contineret; vapor hic expoſitus igni, ſi paucam excipias craſſamque ſpumam, carnium ebullientium ſpumæ perſimilem, maxima pars reliqua prorſus evanuit: ut ſatis videretur craſſamentum illud ab humore rejectum, ex ſanguine intermixto originem traxiſſe. Ex fetu autem altero ſemeſtri, cujus pericardium vaporis ſature flavi drachmam continebat, expoſitus vapor ad ignem ſenſim in lentam, muco tamen, non coagulo, ſimilem, maſſam faceſſit. Ex vivis autem canibus, in hunc finem diſſectis, pericardii vaporem quoties detraxi, atque ad ignem expoſui, toties prorſum in auras, ſine ulla vel levi cruſtæ ſpecie reſidua, viſus eſt evanuiſſe. Qualia ego in viventibus inſtituta experimenta uti plurimi facio,

ſic

sic ad rem definiendam maximopere incul-cem: siquidem in genuino pericardii humo-re, ac labis non suspecto, quæ utcumque obstare in cadavere morbido potuisset, in-stituta. Nec me LOWERI (x), aut LANCISII (y), KAAVII que (z) movent documenta, quæ videntur asserere coagulabilem indolem humori, quem complectitur pericardium: nam natura quem doceat vel hominum cla-rissimorum documenta despectet, quorum auctoritati, si naturæ desit testimonium, censeantur ineptissimi. Quod si pro nostris experimentis experturorum auctoritas non sufficiat, requiraturque potius testimonium expertorum, unus mihi sit omnes MALPI-GHIVS, qui pericardii vaporem, *in bove præ-cipue, levi ignis calore evaporare, & tenuis-simam tantum crustam relinquere* etiam *vi-dit*: quique *uncias quatuor ejus humoris, in sartagine super ignem expositas, evaporas-se ante dimidiam horam, absque evidenti & alta, ebullitione observavit; relictâ gra-cili crustâ subrubrâ, quæ interdum carnis elixæ odorem* referret (a). Quæ nostris tam similia MALPIGHII experimenta, miror po-tuisse KAAVIVM & longe mutatis, perver-sisque verbis recensere, & ad roborandam

C sen-

(x) De corde cap. I. p. m. 6, 7. (y) De mo-tu cordis cap. V. (z) Perspiratio dicta HIPPO-CRATI n. 741. pag. m. 316, 317. (a) De stru-ctura glandularum conglobat. p. m. 7. ed. Lond.

ſententiam aſſerentium coaguli capacem indolem humori pericardii ſine ulla prorſus hæſitatione traducere. Quaſi ad decernendam coagulationem humori ſatis ſit ſi, poſtquam omnis evaporavit, *tenuiſſimam in fundo vaſis, gracillemve cruſtam relinquat.* Qualem cruſtam lenteſcens etiam aqua ſimplex evaporata relinquit, nedum ea quæ a ſanguine ſit ſecreta, quam puriſſimam expectare hominis eſſet ſanguinis, & aquæ naturam obliti.

XIX. Pectoris item vapor, ſi parcâ etiam copiâ, & purus eſt, æque ad ignem totus evaporat, parem ut reliquis aquoſam naturam præſeferat. Quod etiam imi ventris vapor oſtendit: in quo longe frequentius, ut qui ſæpius, quam pectoris vapor, collectus occurrat, inſtituere potuimus experimenta. De hoc tamen abdominis vapore ſemper nobis inſtitit ſuſpicio, num coagulum reſpueret, quôd natus aquoſus coaguli impatiens eſſet, an quôd halitu potius inteſtinalium fœcum putredinoſo; quo, ob gravem odoris notam, & non nihil lacteæ turbulentiæ, videri ſolet imbutus; coaguli capacem indolem in cadavere perdidiſſet. Hanc tamen eſt viſus dubitationem exemiſſe vapor ex viventium canum abdomine deſumtus; qui & limpidus, & recens, & fere inodorus, ut labem nullam videretur contraxiſſe, igni expoſitus, ſine

ullo

ullo diſcrimine totus evanuit. Quæ ſors teſtium etiam vaginæ vapori contingit: in quo tamen incauto facilis poteſt eſſe occaſio errandi. Nam teſtium vagina, quæ guttulas aliquot continere vaporis naturâ conſueſcat, quæ ſi igni admoveantur prorſus evaneſcant, ubi paullulum majori vaporis copia ſcateat, fere tantum materiæ coaguli capacis ad ignem oſtendit, quantum conſuetam vaporis quantitas exceſſit. Quam ob rem contentus humor in vaginæ teſtium hydrocele magnam partem ad ignem ſolet coagulari.

XX. NEQVE tantum coaguli materia vapori vaginæ teſtium præter naturam adaucto ſolet immixta inveniri, ſed nullus eſt neque ſpinæ, neque cerebri, neque pericardii, aut pectoris, abdominiſve vapor, qui, cum copia excedit, ſimilem materiam frequenter non exhibeat. Quæ res adeo eſt in promptu, ut ſæpe in uno eodemque ſubjecto, vapor ab altero pectoris latere collectus ad ignem evaneſcat, cum ab altero deſumtus, in quo copia redundet, coaguli plenus inveniatur. Divitem autem coagulabili parte vaporem non copia tantum incongruens loci naturæ demonſtrat, ſed novus etiam color oſtendit: ſaturus namque flavo vapor eſt, longeque a pura diſtans decoloratione aquoſa, cum coaguli materiam habet immixtam. Immiſcetur ei vero ſemper præter ordinem naturæ: itaque vapor, coaguli materia di-

ves, morbosus est. Sic patientibus hydrocephalon solet cerebri, & spinæ vapor coagulo imbui; in pectoris hydrope collectæ aquæ coagulum excipiunt; nec minus illæ, quæ sive pericardii, sive abdominis, aut vaginæ testium hydropa constituunt. Vt sit certe inquirendum, cur corporis humani caveas secundum naturam exiguus aquosus vapor humectet, qui coaguli materiem habeat, quoties redundet, flavescatque, immixtam. Quæ tamen res, nisi originem vaporis secundum naturam exposuero, apparere non poterunt.

XXI. Vapor autem sanguinis est soboles. Sanguis vero quem cor alterno ictu urget per arterias in corpus universum, liquor est triplici partium ordine constans; altera namque pars est rubra, quæ in numeris anulis fit minutulis, quemadmodum coram docuere nos Cll. De Tvrre (b) experimenta: subflava altera, quæ concrescat ad ignem: tandem & mere aquosa. Quam partium varietatem sanguinis officia postularunt; destinatur sanguis enim ad omnes nutriendas corporis partes, easdemque fotas flexilesque servandas. Et nutritioni quidem unice facit serum, quod coaguli ca-

(b) Confer ejus Epistolam ad **NOLLETUM**: & nuperius opusculum, quod inscribitur, *Nuove osservazioni intorno la storia naturale*. Neap. 1763. Tom. I. cap. IV. n. 66. & seq.

capax eſt; hoc enim ſecundum naturam vernici perſimile, ſolidis partibus animantium facile adhæreſcit. Hæc ſanguinis autem vernix inſigniter fluxilis eſt ſervanda; neque aliter enim is glutinoſus humor ad ſingula poſſet corporis puncta, nutritionis indiga, per vaſcula perangusta, pervenire. Fluxilisque ſervatur partim calore, quem anuli rubri ſolidiores immixti rapido motu progignunt, quique humorem vernici ſimilem facile colliquat; partim aquâ intermixtâ, quæ adhæſionem ſolidarum partium interjecta diminuit, & ut impedit denſitatem anulorum ſeriique ſanguinis, ſic ſolidorum omnium, ad quæ ducitur per arterias, flexilitatem adjuvat. Ita altera pars alterius adjuta miniſterio egregium illud animalium liquidum conficiunt, quod ubi ad ultimos innumerabiles pervenit arteriarum ramos mirabili artificio diſtribuitur. Nam minimæ arteriæ omnes in ramos diſſipantur exiliſſimos, quorum terminus eſt triplex: alii enim continuo tractu in ſanguiferas venas tranſeunt; hi capaciores: alii in laminarum cellularium interſtitiis ultima extremitate aperti deſinunt; hi magis anguſti: alii tandem anguſtiſſimi in libera ſuperficie aut cavearum corporis, aut cutis, extremitate aperta terminantur. Itaque ſanguis, ubi hos terminos arteriarum attingit, per ramos latiores, qui per-

ferunt ad venas, integer, ac veluti toto corpore, tranſit; dum ad ramos minores, qui deſinunt in ſpatiis celluloſis, ſeroſa pars aquoſæ immixta divertit; & in ramuſculos, in ſuperficie partium deſinentes, pars aquoſa, tenuiſſima omnium, & iis anguſtiis par, unice penetrat. In quo partium diſceſſu nihil ſanguis omnino perdit, niſi parum aquoſi; nam venæ ſanguiferæ primorum ramorum ſanguinem reſumunt; lymphaticæ inhalantes ſecundariorum; humor autem ramorum tertii ordinis integre evaporat. Et hic vapor ſi aëri expoſita ſuperficies partium eſt, fumi ſpecie avolans diſſipatur: talis inſenſibilis perſpiratio eſt cutis univerſæ, narium, faucium, oris, pulmonum cavi: ſi vero partium ſuperficies caveâ eſt incluſa, coërcitus repagulis in aquam adunatur; talis origo eſt aquæ cavi ſpinæ, ventriculorum cerebri, pectoris, pericardii, abdominis, vaginæ teſtium. Vbique eſt igitur perſpirabile idem ſive externum ſit, ſive internum: cujus a ſanguine diſceſſus neceſſarius eſt, & ad plurima utilis. Præcipue vero ubi ſerum coaguli capax partibus nutriendis eſt aptandum; quod ultra extrema quamminima vaſa ſemper fit; nam aliquem ibi aquoſæ partis diſceſſum pati optimum eſt; ſiccius fit enim, adhæſionique paratius; & aqua divertens vel intrinſecus vapo-

porat & lenit, mulcetque, & a coalitu defendit partium ſuperficies; vel extrinſecus emergit, mollitque aëris vias, & cutim.

XXII. Et ſecundum naturam hæc eſt origo vaporis, quem emittit ubique corpus humanum: qui ſi parcus ac tenuis, neque coaguli particeps invenitur, vaſorum per quæ prodit anguſtiæ tribuendum. Si enim ampliora excernentia eſſent vaſa, ac naturà ſolent, copioſius aquam, unaque craſſius ſerum, & coaguli capax facile trajicerent: uti reapſe trajiciunt cum, auctis vitæ viribus, præter modum diſtenduntur. Sic incitato cordis, arteriarumque, motu cutis univerſa ſudorem emittit, cujus multa pars coagulabile ſerum eſt; cujus rei indicio eſt tenax, duraque macula, ſimilis illi, quam appingit aqua ictyocollæ particeps, in induſiis a ſudore relicta. Sudat ſimiliter iisdem ex cauſſis pulmo, ſudant fauces, nares, os: cujus ſudoris materia eſt, frigore denſata, quam reddunt catharrhoſi. Ex eademque cauſſa ſudant partes internæ, quæ tamen, quôd a frigore tutæ ſunt, liquidum ſerum ſervant, permixtumque vapori. Ea eſt autem animantibus lex numquam ut cordis vires, niſi in ſtatu machinæ violento, ſudare vaſa cogant. Semper igitur ſudat vas, ideſt, præter naturæ ordinem, craſ-

siorem lympham & coagulabilem ejicit, cum vi majori consueto distenditur; quam vim infert sanguis appellens, qui solito copiosior sit, aut impetuosior. Itaque vasa plenitudine sudant, sudant cum inflammantur: sic pulmonem inflammatum crustâ obductum sæpe vidimus corio pleuritico persimilî; inflammatum pericardium crustâ undique cum corde investitum polyposâ invenimus; & vaginæ testium hydrocele, cujus aquæ coagulantur, solet testis inflammatione præiri. Tantum igitur est facile vapores collectos intra corporis humani caveas coaguli materia imbui, quantum facile est sudare vasa intrinsecus vaporantia: quod æque tam est facile, quam cordis motum accelerari, & sanguinis cum eo impetum, vasorumque extremorum dilatationem. Idque cum semper fiat quando aut febris magna est, aut vehementes machinæ motus præcessere, ratio est in promptu cur magna febri, aut suffocatione, extinctorum animantium sæpe imbuti vapores coagulo inveniantur. Et cur in bobus, quos, anteaquam occidant, sæpe multo laniones, magnoque cursu fatigant, pericardii vaporem *concretæ* similem *gelatinæ* deprehendere potuerit Lowervs (*c*). Itaque eorum, qui magnis fe-

(c) De Corde cap. I. p. m. 7. Ed. Lugd. Batav. 1740.

febribus extinguuntur secundum naturam vapores non sunt; neque post magnos cursus animalium vapores interni inveniuntur puri. Experiri igitur volentibus num, ut antea (XVIII, XIX) ostensum est, vapores interni coaguli sint expertes, auctor sim, ut vel vivum brutum animal aperiant, vel hominum repentino exstinctorum, quod ipsi attendere solemus, cadavera perlustrent. Sic itaque concludamus, quidquid in sanguine coaguli capax est, aptumque partium nutritioni, numquam, in sano statu, per vias vaporem emittentes effunditur; servat id natura, non perdit: & quoties vapor coaguli materia scatet, impurus est, & sudore interno præter naturam imbutus: purus autem, & coaguli capax secundum naturam nullus vapor est. Estque perutile lympham coagulabilem cum vapore naturaliter non effundi: effusa enim nutritioni corporis detrahitur: &, quod magis noxium est, partium internarum superficiebus accrescit, quas & crustat, & sæpe contra naturæ ordinem colligat. Nec morbosa illa ligamenta, quæ sive pulmonem pleuræ, sive pericardium cordi, post harum partium inflammationes, revinxisse frequenter observavimus, aliam originem obtinuere. Condonent ergo doctissimi Viri, qui serum coaguli capax humoribus accensent, qui a sanguine, ut

 ajunt,

ajunt, secernuntur, argumento innixi vaporum internorum, quos secundum naturam coagulari posse perperam crediderunt, si expunctum velle dixero a serie humorum secretorum a sanguine serum potens coagulari.

XXIII. Hactenus probatum est vapores omnes corporis humani, secundum naturam coagulari non posse, coaguli materia tamen præter naturæ ordinem posse imbui. Cum contra nulla sint exempla, quibus possit ostendi, humores alios coaguli capaces puritate superstite, eam naturam perdidisse. Itaque constat, experimentis limpidum aliquem humorem coaguli expertem demonstrantibus magis esse fidendum, in ejus qualitate secundum naturam pernoscenda, quam coaguli materiem in eodem exhibentibus (xvi). Nam coaguli adeptio morbosa est, & facilis, fitque humoris limpitudine prope servata; amissio perdifficilis, & puritate superstite numquam observanda. Quod igitur spinæ vaporis coagulari nihil possit, nullimode obstat, quo minus ventriculorum cerebri vaporem, impotem etiam coagulari, habere queat immixtum (xv).

XXIV. Num descriptus (ix) autem spinæ vapor vaginas nervorum a spinali medulla enascentium penetret; ut quemadmodum toti medullæ, sic enatis inde ner-

vis

vis, & per corpus decurrentibus, balineo & fotui fit, reſtat ut diligenter inquiramus. Mihi & nervis inſervire non omnino videtur improbandum. Singulos enim nervos a ſpina prodeuntes, appendice quadam, infundibulo ſimili, laxæque inſtar vaginæ, excipit tubus idem duræ matris, quo ſpinalis medulla continetur; eaque vagina nervi libera comes eſt, donec jam jam exiturus a ſpina, ganglium nervus efficit. Itaque, quum cavea vaginarum omnium ſpinæ nervos excipientium continua caveæ ſit tubi duræ matris medullam ſpinalem complectentis, eodemque vapore perpetim repleatur, ad ganglium uſque ſuum ſingulos nervos ſpinæ vapore foveri manifeſtum eſt. Dubium itaque reſtat an etiam ultra ganglium. Vagina enim ſingula duræ matris, hactenus patula, circa ganglium vehementer adſtringitur: inde vero in celluloſas laminas evaneſcit, quæ partim undique nervum complectuntur, partim ſingula etiam nervoſa fila obveſtiunt. Via igitur ultra ganglium tranſituro vapori videtur impedita: quam tamen aërne, hydrargyrumve trajiceret, voluimus experiri. Trajecit autem utrumque. Nam impulſus aër per tubum patulo vaginæ oſtio citra ganglium applicatum, ganglium ſuperavit; eoque vaginæ omnes, nervum ultra ganglium veſtientes, protinus intumue-

re.

re. Eâdemque viâ injectum pressumque hydrargyrum ganglii angustias transilivit, inque ipsas cellulosas nervi vaginas penetravit. Quæ tentamina in iis potissimum nervorum vaginis instituimus, quæ nervos in ischiadicum truncum coalituros extra spinam perducunt. Et quamquam aëris, & hydrargyri, transitus ultra ganglium non sine aliqua presione potuerit obtineri, levis tamen ea pressio fuit, aut certe non tanta, quæ obstaculum argueret, quod per se in homine vivente spinæ vapor, absente pressura, superare non posset. Si vero cogitetur vaporis spinæ puritas, & indoles aquosa, longe penetrantior aëre, ac hydrargyro; unaque in vivente quam sint viæ trajiciendæ laxiores, & humor trajecturus calore penetrantior; ratio sufficiet, cur non possit omnino eorum sententia improbari, qui spinæ vaporis beneficio, etiam ultra spinale ganglium, nervos existimant gaudere.

XXV. Quod si hujus spinæ vaporis coaguli capax natura constitisset, & non potius ad ignem nullimode concrescens (xv), nunc facile assentiter summis Viris, qui Malpighium (*d*) opinantur, quum *inciso tenui nervulo hinc inde per caudam bovis excurrente, ac ungue compresso, humorem*

(d) Oper. posthum. p. m. 27. ed. Ven.

rem glutinosum terebinthinæ instar expressit, hunc spinæ vaporem, vaginas nervorum percurrentem, elicuisse. Nunc autem alio ex fonte is glutinosus humor repetendus, cui videtur parem in nervo jamdiu secto HEISTERVM (e) etiam observasse; qui *facturus in cane experimentum, nervum,* nescio quem, *vulneravit; quo facto, canis postea convulsionibus misere torquebatur. Post tres autem circiter menses, in eodem* cane *dissecto, ubi vulnus illud antea inflictum fuerat, veluti glandulosam concretionem reperit insignem, quam a succo nervoso è nervi punctura emanante ortum suum habuisse* putavit. Et quamquam certe pigeat quem nervum vulnerarit nullimode HEISTERVM meminisse; & suspicio valere possit tendinis pro nervo vulnerati: ne peritum tamen hominem negligentiæ insimulem, & ut aliquid secutis convulsionibus tribuam, quæ nervo potius, quam vulnerato tendine nasci solent, hoc quoque experimentum ad evincendam in nervis glutinosi humoris præsentiam non ineptum judicetur. Hujus autem humoris dum in nervis dubitari exsistentia non potest; quandoquidem nobis etiam MALPIGHII experimentum repetentibus manifeste occurrit; est tamen origo, quæ a spina esse non possit, alicunde repe-

pe-

(e) De Rachitide.

petenda. Hanc Malpighius, & Heisterus a cerebro deduxerunt; adeo ut verum nervorum ſuccum, per fiſtularum nervoſarum cavum naturaliter decurrentem; gluten illud eſſe judicaverint: perperam, ut opinor, uterque; nec rectus ſuarummet obſervationum interpres, quod mirere, Malpighius. Nam ſi expreſſis iisdem nervis in primo exortu a ſpinali medulla; cum vaginam duræ matris nondum eſſent (xxiv) adepti, glutinoſum illum humorem occurrere non vidit, qui, vaginis acceptis facile prodiret (*f*); intelligere debuiſſet, non tam *ob mollitiem*; quam certe non tantam illo in exortu nervi habent; ut *compreſſi lacerentur*; quam potius ob defectum vaginarum, glutineum humorem reddere nequiviſſe. Accedit quod diſciſſa vivi canis ſpinalis medulla; per quam verus a cerebro nervoſus humor deſcendit; ac tranſit in nervos; mihi ſit viſa e ſede diſſecta humorem emanare mere aquoſum; ac facile diſſipabilem, non lentum, & concreſcentem: quod jam proprio experimento vidit etiam Boerhaavius (*g*). Hancque veri nervoſi humoris a crebro in nervos deſcendentis indolem eſſe aquoſam, & coaguli impotem, præter hæc experimenta & ratio ſuadet, & illa etiam, puto, mani-

(*f*) Loco proxime citato.
(*g*) Præl. ad Inſtit. §. CCLXXIV.

nifeſte evincunt, quæ in cane inſtituit, ante hos novem annos, ſingularis eventi experimenta Cl. MOLLINELLIUS (*b*). Qui ex cellulis diu ligati octavi nervorum paris, in quas verus videbatur cerebri humor deſcendiſſe, non quidem glutinoſum, ſed *tenuiſſimum* elicuit, *albicantemque liquorem, & citiſſime evanidum*. Igitur humor, quem preſſi nervi promunt concretionis capacem, cum neque a ſpinæ cavo, neque a cerebro eſſe poſſit, quam habeat originem reſtat inquirendum.

XXVI. HÆC autem origo apparere non poterit, niſi veram antea ejus humoris ſedem definiamus. Et quidem concreſcibilis ille humor non in fiſtulis nervoſis, quarum cavum opinor nemini viſum, ſed in vaginis celluloſis nervorum filamenta complectentibus contineri videtur. Quam ego rem didici, poſtquam aliquoties nervos illos, aut ſuppares diligenter expreſſi, quos MALPIGHIUS edixit. Ita namque vidi evadentem illum humorem inter nervum vaginamque patentiſſime pertranſire. Quem ipſum attamen tranſitum potius per *fiſtulas nervoſas*, quam per vaginas eſſe, fortaſſis feſtinanter, MALPIGHIUS affirmavit; nam ſi fiſtulas illas, quoad effici potuiſſet, vaginis exutas voluiſſet exprimere, nihil protinus glu-

(*b*) Bononienſis Academiæ Comment. Tom. III. p. m. 182.

glutinei, ut quidem in nervis nondum spinam egressis (xxv) observavit, potuisset elicere. Potest itaque tuto jam disquiri undenam hunc humorem accipiant nervorum vaginæ: & vero cum neque a cerebro habeant (xxv), neque a spinæ cavea (xv), restat ut a propriis illis arteriis accipiant, quæ vaginas omnium nervorum solent percurrere: quæque, ut in reliqua interstitia cellulosæ membranæ (xxi); nervorum etiam in vaginas humorem concrescere aptum vapori immixtum eructant. Amplam hanc enim vaporis viam ostendit aqua tepens, quæ injecta in cruralem arteriam, uti reliquam cruris cellulosam membranam, sic nervorum vaginas patentissime invadit. Quibus in vaginis, donec animal vivum, calidumque est, quidquid illius humoris emanant arteriæ fluidissimum esse puto; lentius a morte, & frigoris accessu glutinosius fieri. Re namque ipsa nervi in vivis animantibus, actuve calentibus, expressi, aquosum ex vaginis humorem, non glutinosum, dant: ex frigidis demum nervis jam glutineus elicitur. En igitur demonstratum duos esse fontes unde in vaginas quorumcumque nervorum derivet humor, calvariæ, aut spinæ cavum, propriasque ipsarummet vaginarum arterias: & illinc pauculum & aquosum mere; plurimum ex arteriis, & partim concrescere ap-

aptum humorem vaginis impertiri. Nunc quando in hoc humore, qui nervorum etiam ischiadicorum vaginas pervadit, caussa illa posticæ ischiadis nervosæ dolorem excitans residet (VIII), quomodo hic nervosarum vaginarum humor dolorem ischiadico nervo inferre possit inquiramus.

XXVII. DOLOREM autem potest inferre, vel quia copia excedens vaginas, nervumque conclusum immane imbuat; vel quia redditus acer nervum pungat, ac irritet. Vtrumque videntur enim edocere, atque definire, experimenta. Siquidem vidi; quod est etiam ab HIPPOCRATE (*i*), & CÆLIO AVRELIANO (*k*) deprehensum; suppresso hemorroidum, uterive, fluxu sanguinis consueto, lacte etiam lochiisve repressis, posticam ischiadem nervosam supervenisse: quibus ex caussis non pravitas humorum, sed redundantia videtur fecisse ischiadem. Validos item ictus coxa exceptos, aut nimias in ponderibus elevandis coxarum distractiones, posticam vidi pariter ischiadem nervosam excitasse. Quæ caussæ stimuli vi in coxæ nervos copiam

D

(*i*) Popularium Lib. V. num. XXXIII. in Polemarchi uxore p. m. 793. Tom. I. editionis LINDANI.

(*k*) Morborum Chronicorum Lib. V. Capit. I. p. m. 547. Edit. AMMANNI Amstæl. 1722.

piam majorem ſanguinis videntur attraxiſſe. Sed etiam obſervatum quamplurimis rheumatico viru, venereove, vexatis, uti plurimas alias corporis ſedes, iſchiadicos etiam nervos pertinaciter indoluiſſe: habeoque exempla numeroſa poſt ulcera diuturna penitus occluſa, nervoſam hanc iſchiadem perpeſſorum. Quæ videntur documento, ex infecto jam ſanguine, pravum vaporem nervorum iſchiadicorum vaginas retuliſſe. In aliis ſæpe vidi ob frigus immodicum, crure, coxave receptum, eamdem iſchiadem eſſe natam: in quibus niſi dicas ſanum antea vaporem vaginarum iſchiadici nervi exteriorem illam cauſſam depravaſſe, unde repetas iſchiadem, cauſſam deſideres.

XXVIII. Cum adeo vero ex facili ſoleat accidere, ut quæ maxime cauſſæ vel augendo vapori, vel aſperando ſunt aptæ, tot alios prætereant nervos corporis humani, iſchiadicos autem, dedita velut opera, & graviter impetant, & pertinaciter occupent; non immerito quæri poſſet num nervorum iſchiadicorum vaginæ peculiarem aliquam habeant diſpoſitionem, cujus maxime cauſſa in eas noxas frequentius, & gravius incurrant, quibus cæteri fere nervi ſunt immunes, ut e ſanguinis maſſa redundantem vaporem, acresque particulas ſuſcipiant, & exterioribus cauſſis adeo gra-

viter afficiantur. Et mihi quidem plures videntur habere: quarum eſt certe princeps laxitas, & amplitudo, quæ nervorum iſchiadicorum exterioribus vaginis tanta contigit, quanta, quod ſciam, nulli alii nervo corporis humani. Notum namque eſt, iſchiadicum nervum multiplici origine a ſpina prognatum poſt majorem femoris trochanterem in unum truncum coaleſcere, quo non major nervus toto in hominis corpore invenitur. Hoc autem in trunco quatuor, vel quinque radices, ſeparatim a ſpina venientes, uniuntur, quæ non fila nervoſa modo, ſed & vaginas ſuas omnes in unum conjungunt. Et hæ quidem vaginæ, quas dixeris nervo originarias, nulla ſupervacua laxitate laborant: quin imo, nervo, quem includunt, ſemper aptiſſime adſtringuntur. Laxitas autem, quam nimiam aſſerui, novis quibusdam aliis ineſt vaginis, quæ facto jam iſchiadici nervi trunco tandem ſuperveniunt. Eas adjicit celluloſa membrana, quæ occurrit copioſiſſima, & magnis laminis dives, ubi primum nervus in truncum coaleſcit: ea vero, ut vidi ad hunc diem, ſolet pinguitudine carere. Laminæ autem hujus membranæ quamquam potius neceſſario officio, quod nervi trunco per ſui medium transvadenti præſtare debent, quam deſtinatâ fabricâ, atque decurſu, vaginas nervo dant; adeo

tamen affabre tranfcendenti nervo fæpe accommodantur, ut ad eum vaginandum, non tam loci neceffitate conferre, quam præfinito fabricæ confilio pofitæ ibi effe videantur. Siquidem quandoque vidi; quod & coram in finiftro ifchiadico nervo in viri cadavere contueor; has extimas vaginas; quas poffis *acceſſorias* appellare; infundibuli formâ recens conflatum nervi truncum excipere; & hinc fummo infixas trochanteri, illinc marginato veluti orificio defcendentem nervum inhiare, exceptumque continuo usque in crus comitari. Eftque præfens vagina adeo elegans, ut fcalpelli manubrio inter nervum, vaginamque verfato, veluti enfis laxa vagina exceptus, ifchiadici nervi truncus videatur.

XXIX. ADJVVAT hanc nativam extimarum vaginarum ifchiadici nervi laxitatem adfitorum mufculorum non fatis proxima preffio: qui mufculi protectum præcipue trochantere majori, veluti ponte, nervi truncum vix leviter folent attingere. Qua conftanti laxitate quantum hæ vaginæ excipiendo vapori quem arteriæ exhalant (XXI), in homine aptæ fint; quantum excepto in fe ipfis retinendo peridoneæ, neminem arbitror non videre. Ad hæc, arteriarum iftas ifchiadici nervi vaginas percurrentium magnitudo eft tanta, quantam non aliis ullis vidi forte datam reli-

que-

quorum nervorum vaginis. Facit hæc autem magnitudo vaporis fontem uberiorem. Quam ob rem numquam vapore vacuas vaginas illas invenio: quem imo coactum etiam aliquando deprehendi, peneque gelatinosum. Et ea certe coactio mihi visa est simul ejus vaporis indolem probare concretionis capacem, simul & naturalem ejus copiam in his vaginis esse insignem. Quamquam existimo coactionem in vapore post mortem successisse: caloris enim defectui tribuenda, qui non solet in vita nervis facile deesse. Nervorum namque truncos, ramosque præcipuos, natura & communi partium calore, & musculorum in primis, quibus subjacent, accubitu solet defendere. Qua ratione vapor in nervorum vaginis neque redundare potest, neque frigore figi. Et hæc in nervis defendendis naturæ providentia elucet adeo per corpus humanum, ut fere duo tantum insignes nervi excipi possint, non sine maximo, consilio eo munere defecti: quorum nervorum alter est in cubito, alter in crure. In cubito enim nervus insignis; *cubitalem* Anatomici vocant; inter olecranon ulnæ, & condylum humeri interiorem, ex aversa flexuræ cubiti parte, pene subjectus cuti decurrit: qua in sede, musculosi incubitus ministerium, quo tot alii gaudent nervi, cubitalis desiderat. In crure vero multa

ischiadici nervi pars assimilem cubitalis nuditatem experitur. Natus enim a spina radice multiplici post majorem femoris trochanterem coalescit in truncum ischiadicus nervus: interque illum trochanterem, gluteumque musculum majorem, quadratum femoris, caputque bicipitis, via satis facili, & laxa, descendit ad poplitem, bicipiti subjectus, ac semitendinoso. In toto hoc tractu ambitur nervus undique musculis, non adstringitur; totusque vaginis laxissimis molliter continetur. Truncus vero, ut poplitem attigit, in duas partes præcipuas secedit: quarum altera major, directionem trunci prosequitur, suramque penitus intrat, inter principia musculi gastrochnemii; cui musculo subjecta, & valenter adstricta, versus calcaneum descendit: minor altera vero pars cruri exterius advoluta antrorsum deflectit. Minor autem hæc altera pars est ob nervosorum staminum quantitatem minorem, sed vaginarum laxitate trunco suppar. Nam a trunco profecta per exteriorem inferioremque genu partem oblique descendit, imam supergrediens capitis fibulæ sedem In quo toto descensu a trunco ad fibulam omni musculo nuda est, cutique subjecta, progreditur. Laxis ideo hac tota in sede, & vapore divitibus gaudet vaginis. Superato fibulæ capite, inter peroneum longum,

fibu-

fibulæque corpus deſcendit : indeque ſub longo vadit digitorum pedis extenſore, tandem inter longum extenſorem pollicis, & tibialem anteriorem. Hactenus muſculis ſepulta, ſed mox priſtinæ reſtituita libertati. Nam, ut extenſorem pollicis evadit, ſæpe ad ſeptem uſque transverſos digitos ſupra malleolum exteriorem, bifariam dividitur, & per priorem cruris partem extrinſecus vergentem, muſculis iterum nudata, cutique ſubjecta deſcendit. Pergit autem ſub cute deſcendere ad ſuperiora uſque, exterioraque dorſi pedis, donec tandem in ramos diſſipata in pedis carnibus deſinat.

XXX. Truncus igitur iſchiadici nervi, anteriorque propago in crus demiſſa, non, ut propago altera ſuram invadens, muſculis incluſa, ſtrictaque decurrunt, ſed maximam partem aut nullum habent muſculorum accubitum, aut perquam levem. Hæ itaque nervi partes vaginis laxioribus ambiuntur, vaporeque divitibus, & ideo longe aptis, quæ, præ cæteris reliquorum nervorum vaginis ; ſuperfluos humores, quandoquidem iis machina laboret, ſibi recipiant. Solet enim in laxiora loca, & minus reſiſtentia, corporum undique nitentium facilior eſſe receptus. Quem ego receptum in his vaginis opinor, non modo ſuperfluis, ſed pravis etiam, acribusque

humoribus poſſe facilem eſſe. Acrium etenim humorum vim irritabiliora vaſa maxime ſentiunt, quæ, ſi intrinſecus ſtimulo perciuntur, acre perciens, urgent, actuoſius reddunt, & vel ſibi inſigunt, & retinent, vel expellunt audacter in vicina, quæ ſpectent, ſpatia cellulosa. Vaſorum autem irritabilitas tunicarum, quibus conſtant, teneritudinem exigit: teneritudo autem tunicarum ſemper major eſt in vaſis, quæ vicinarum partium preſſioni minus omnium ſubjecta ſunt: quod fere proprium eſt vaſorum vaginas percurrentium trunci, priorisque propaginis iſchiadici nervi. Eſt igitur de natura corporis humani, ut in his potius, quam in cæteris aliorum nervorum vaginis ſive copia redundent, ſive acredine peccent ejus humores, maximam inveniant opportunitatem nocendi. Quam ego puto nulli hominum deeſſe, quamquam aliqui eſſe poſſint ei noxæ opportuniores: quemadmodum illi ſunt, qui nervorum iſchiadicorum vaginas naturâ laxiores habeant, nudioresve conſueto. Nam ſicuti ad ophtalmiam ad anginam, cartarrhumve præ aliis alii procliviores ſunt, ob locorum, quibus morbi illi inſident, peculiarem in illis corporibus habitum; ſic homines poſſunt eſſe ad patiendam iſchiadem intrinſecus excitatam diſpoſitiores. Vt vero ex cauſſis extrinſecus coxæ appli-

ci-

citis fiat postica ischias nervosa, ingenita ischiaco nervo, & omnibus eadem inest dispositio. Tam frequentem namque habet musculorum nuditatem (XXIX), ut frigus, aliave fortuito in coxam extrinsecus incurrentia, facile in ejus truncum, cruralemque propaginem, vim possint suam proxime exercere. Quam pariter vim non semel vidi propaginem nervi alteram in suram demissam identidem retulisse. Retulit subinde vero, tanquam doloris radiis a trunco procedentibus invasa: & si forte doluit constantius, quasi doloris caussis insessa, id raro accidit, & illis opinor in subjectis, in quibus ea propago non satis esset musculis adstricta; aut quando tanta vis acris materiæ in ischiadicum nervum incubuerat, ut, musculis invitis, in illam suræ propaginem irrumperet (XXXVI).

XXXI. HACTENUS mihi videor probabiles caussas protulisse, quæ ischiadicum nervum cogant indolere (XXVI), & cur ejus nervi truncus, priorque propago in crus demissa, doloris tractum sæpe sustineant (XXIX), præque cæteris machinæ nervis, cubitali excepto, doloris caussis capiendis sint maxime idonea. Quo in cubitali nervo non est cur quispiam curiose quærat dispositionem eandem fere esse, passionem rariorem. Etsi de illa enim passionis raritate caussari parvitas possit nudæ sedis ner-

vi cubitalis; non tamen tanta, ut creditur, ea raritas eſt. Siquidem vidi frequenter cum iſchiadico nervo cubitalem etiam dolore, idque præcipue cum cauſſa doloris fuit interior, ſic ut potuerit utrique nervo occurrere. Quam doloris ſocietatem & conſenſum in cubito, atque coxa, ſic ut uno eodemque tempore ambæ illæ partes indolerent, tractanti mihi plurimos rheumatico, venereove viru divexatos videre contigit ſæpiſſime: nec dubito quin, ſi animus ſedulo advertatur, dolorum hoc connubium frequenter occurrat. Imo quemadmodum in coxa natum antea dolorem ſenſim ſæpe vidi ad pedem deſcendiſſe, vel in pede natum petiviſſe coxam; ſic frequenter in cubito reſidentem dolorem, & ad humerum aſcendere, & ad poſtremos vidi manus digitos propagari. Tantaque eſt in his doloribus ſimilitas, atque conſentio, ſive partium indolentium eadem diſpoſitio, ſive nati doloris natura ſpectetur, ut cenſeam recte Celsvm (*m*) utriuſque doloris judicia conjunxiſſe, pene etiam exæquaſſe. Ego vero ſi nomen iſchiadis non fuiſſet a ſede doloris, ſed a forma profectum, minime dubitaſſem illum brachii dolorem *nervoſam cubitalem iſchiadem* appellare. Convenit enim cum poſti-

ca

(*m*) De re Medica Lib. 2. cap. VIII. p. m. 75. Edit. Roterd. MDCCL.

ca ischiade nervosa, forma, sede (XXIX), symptomatibus (IV), curatione (LV).

XXXII. CVM igitur uber, acerve vapor in extimis vaginis ischiadici nervi firmiter immorans posticam efficiat ischiadem nervosam, quomodo symptomata ischiadis omnia, effectusque gignat, videamus. Et primo si a nimia copia vaporis orta est ischias, distrahentur necessario nervorum vaginæ, & inclusa nervosa filamenta comprimentur: itaque dolebit minus quam torpebit crus. Contra si peccat vaporis acredo: tum enim dolor erit acrior, & permanens. Sed, utralibet ex caussa duxerit originem, vespertinis temporibus ischiadica passio semper erit acerbior. Incalescit enim vespere hominis machina, & tum quod incitato sanguinis motu major vaporis copia in vaginas nervorum derivatur, vel quod, aucto calore, acris materia vaginis conclusa impellitur, & excitatur, ischiadicæ passionis fiet incrementum. In quo incremento quantum ægri quandoque crucientur, vix puto verbis explicari posse. Equidem vidi qui misere noctes ducerent ad diluculum insomnes, ischiadicis cruciatibus acriter divexati: cumque lecti calorem ferre non possent, aut vigiles totas noctes inambulando transegisse, aut, lecto relicto, recubasse humi. Et vidi qui, ut tantulum diu negati capesserent somni,

capi-

capiti subjicerent pulvinar, nudum autem corpus intecto solo insternerent. Estque in eadem caloris adaucti pernicie posita ratio, cur post crapulam effusiorem, postque magnos machinæ motus augescat ischiadicus hic dolor, & consuetam vespertinam exacerbationem anticipet. Itemque cur ischiadici doloris major sit æstivo tempore vis, major cum æger laneo, quam stramineo lecto recubuit. Et ex laneo quidem lecto quot post noctem dolore vigilatam vidi ægros surrexisse, per integras etiam horas stare pedibus nequivere; impedita cruris male affecti extentione; paullatimque erexerunt se prout aura frigidior cubile pervaderet, aut crus invitum agitaretur. Quæ duo quod calore exagitatum in vaginis nervosis acrem vaporem forte sedarent, ac uberius accurrentem repellerent, videntur profuisse. Semper autem probat calor si dolorem aliquem intendit, acrem, exsuperantemve materiam doloris illius potiorem caussam efficere. Cujus indicii quanta utilitas sit, is, qui curandis ægris operam locet, potest intelligere. Nam in dolorum turba, queis maxima constat pars morborum, sæpe sumus in ancipiti. Alios namque dolores vespere acerbari videmus, mane mitescere; alios contra matutinis in horis fieri graviores. Vtrorumque dispar natura manifesta est. Caussa disparitatis

non

non manifesta. Hanc tamen elucidant, caloris effectus. Nam doloribus vespere increscentibus calor obest, mitescentibus prodest. Illis ergo doloribus caloris effectus obsunt, istis prosunt. Caloris autem in humores effectus sunt rarefacere, solvere, commovereque. Itaque doloribus caloris accessione mitescentibus, solutio, commotioque materiæ dolorem inferentis prodest: nocebat hæc igitur crassa indole, & gravi, partemque affectam opprimente. Quamobrem qui matutinis in horis graviores fiunt, mites omnes, torporique similes dolores sunt; calidisque assumtis, admotisque, curabiles: & vidi nuper liberaliori vini potu talem natum in ægro, ob diuturnum dextri lateris incubitum, in nate, dolorem evanuisse. Doloribus contra caloris accessu increscentibus dubium esse non potest caussam dare materiam vel copia peccantem, quæ crescat incitatis vitæ viribus; vel acredine noxiam, quæ, caloris veluti facibus admotis, agitetur ultro, fiatque valentior. Ita explicatur, cur asthmatici gravius antelucanis horis patiantur, quorum pectus lentâ crassâque materiâ farciatur; quod sæpe visum: rheumatici contra, atque podagrici, quorum dolores ab acribus humoribus existunt, vespertinis.

XXXIII. DVM vero ischiadem patitur ischiadicus nervus, sensim in novum habi-

tum tranſmutatur; quem vel ipſa cum iſchiade originitus induit, vel non diu poſt natam iſchiadem acquirit. Isque habitus eſt *hydrops* extimarum nervi vaginarum. Qui ſi a nimia vaporis copia duxit iſchias originem, in ipſa hac copia exiſtit: ſi vero humorum acredini dolor iſchiadicus debetur, non diu poſt natam ſequetur iſchiadem. Scilicet acris materiæ ſtimulo in nervum irritatum major in dies conſueto fiet humorum concurſus; quem ſtimulus ſemper provocat in carnibus animatis. Et hic major concurſus tum per iſchiadici nervi filamenta, tum per ſanguiferas erit vaginarum arterias: eritque uberior cum acrior affuerit irritatio: quod ſemper eſt quando dolor ſævit. Doloris ergo tempore arteriæ ſimul, nervique irritantur, & hi ſubjectos muſculos convellunt, faciuntque ſæpe crampos dolentiſſimos (v); illæ nimium replent cruris carnes, & vaginas potiſſimum nervoſas cauſſam ſtimuli habentes uberiori vaporis copia ditant (xxxiv). Crampos autem illos ſequi ſolet venarum ſub cute partis dolentis diſcurrentium temporaria inflatio varicoſa, quam ut olim in iſchiadico paroxiſmo Martianus (v), nos in *vagis crampis* hyſtericarum clare vidimus. Nuperque Matrona crampis illis obnoxia; *tractus nervorum* vulgus appellat; quo loco identidem patiebatur, ma-

manus dorſo, cubito, brachio, collo, crure, carnes tumebant; venæque loci illius inflatione turgentes, liventesque toto crampi tempore erant. Quam inflationem a nimio ſanguine potiſſimum derivo in venis illis laxioribus collecto, utpote ſub cute ſitis; in quas omnis illa ſanguinis copia, quæ ſedes cruris interiores, convulſione clauſas nequivit invadere, crampi tempore corrivatur. Crampus autem eſt brevis, invita, violentaque muſculi convulſio: & ſedes vere convulſas ſanguis non immeat.

XXXIV. IMMEAT vero uberrimus ſtimulatas cruris arterias, in quas accurrit, vel potius velociſſime transmeat, inundatque loca, ponderoſioraque reddit, in quæ arteriæ illæ finiuntur (XXI). In his vaginas etiam iſchiadici nervi, quarum in primis arteriæ ſtimulis propius agitantur: illasque replet multo vapore: qui neceſſario craſſior conſueto, crurisque ignavia, torporeque immotus, laxis illis in vaginis (XXX) facile reſidet. Itaque vaginæ iſchiadici nervi hydropicæ fiunt: isque hydrops cum ſemel invaſit, ſi dolor iſchiadicus perſeverat, creſcit in dies, & confirmatur. Nequit etenim venis tanta reſorberi copia vaporis in vaginis effuſi, quanta doloris tempore quotidie incurrit: partim quod oſcula venarum, pleraque

ser-

certe, obruente vapore, opprimuntur; partim quod vapor mora ipſa fit in dies impatientior reſorbtionis. Nam vapor, qui coagulo dives eſt, aptus reſorbtioni eſt cum recens eſt, ſi diutine immoratur, loco quantumvis opportuno, reſorberi amplius nequit. Craſſiores etenim glutinoſioresque lymphæ partes, quibus illæ vapor imbuitur (XXIX), mora, ab aquoſiori ſenſim vaporis parte ſejunctæ applicari ſolent parietibus caveæ illius, qua concluduntur: & limo perſimiles novam in membranam paullatim coaleſcunt, quæ parietes illos intrinſecus obſarcit. Cujus novæ membranæ miniſterio patentia in illis parietibus oſcula venarum abſorbentium maximam partem occludi neceſſe eſt, & abſorbendi officio venas deſici. Quod in omnibus factum vidi, quotquot abdominis, vel pectoris hydrope diuturno potiſſimum laborarunt: quorum ventrium parietibus, ſed maxime pectoris, tot ſæpiſſime talium membranarum ſuperadjecta vidi ſtrata, ut aperte intelligerem cur toties in hydrope confirmato neque purgantibus, neque diureticis, neque ſudoriferis remediis elici aquæ poſſint. Nato igitur iſchiadico dolore intumeſcunt vaginæ ſenſim iſchiadici nervi, & niſi cito materia dolorem inferens deſtruatur, fiunt hydropicæ: isque hydrops, niſi ſtatim diſſipetur, pertinax

fit,

ſit, cruſtatis coriaceo tegmine parietibus intimis vaginarum nervoſarum. In hoc autem hydrope nonnihil utilitatis eſſe poteſt: nam, affluente vapore, acris materia, quæ antea nervo adhærebat, diluitur fortaſſis, immiſceturque vapori: cujus alluvie abſorpta non adeo reſtat libera, & incluſo nervo minus nocet. Inde videor intelligere, cur ſæpe iſchias in initiis ſit continua, fiat poſtea ſenſim intermittens (IV). Tales namque iſchiades acri materia genitas eſſe puto, quæ donec diluatur, actuoſior eſt, ſtimulumque progignit perenniorem: diluta, niſi novo impulſu actuoſa fiat, prope deſinit inſævire. Accipit vero impulſum aut calore nimio, aut muſculari motu plurimum aucto (XXXII): quibus ſolet ex cauſſis iſchias intermittens intempeſtive exacerbari. Ideoque in his caſibus donec intra vaginas iſchiadici nervi collectus humor quieſcit, quod ſæpe interdiu fit, torporis in crure ſenſus, non doloris, adeſt: quem ſenſum puto ab humoris collecti pondere natum perpetim in nervum incumbentis: ceſſat ille torpor, redeunte dolore; ſenſus minor, accedente majori. Ea tamen, quæcumque ſit, hydropis utilitas magnis certe damnis, quæ paullatim infert, ſuperatur. Nam, hydrope nato, etſi dolor intermittit, paſſio tamen confirmatur, longiorque fit; ſæpe etiam dolor

ipſe exacerbationis tempore ſævior comparet. Quæ major ſævitia aut quia sanguis in dies in iſchiadicum nervum, habitus jam perverſi, novam acrem materiam deponit; aut quia ſemel delata mora facta eſt deterior; aut quia ſe tandem potius illa materies contagione multiplicavit, poteſt oriri. Valetque in primis contagionis vis, quando acris materia nervum irritans indolis eſt venereæ: qualis lentam ob indolem iſchiadicos ſæpe in nervos, uti cæteras in machinæ partes minus calidas, minusque commotas, ſolet deſigi.

XXXV. Sit nomen ergo confirmatæ poſticæ iſchiadis nervoſæ hydropi datum trunci, priorisque cruralis propaginis iſchiadici nervi; quem hydropem patiens diu ſi negligat, næ iſte pedetentim in cruris incurrat ſemiparalyſim. Neque etenim poteſt iſchiadicus nervus circumaggeſti vaporis pondere diu gravari, quin ejus filamenta nervoſa preſſione illa ſenſim elidantur, & muſculis nervisque ſubjectis debilius adminiſtrent. Quæ ſcilicet eſt cauſſa illius poſtremæ omnium horum iſchiadicorum ſcenæ, atrophiæ, & ſemiparalyſis (vii). Illum tamen hydropem, tantarum rerum auctorem, quem hactenus conjectando forte videar eviciſſe, in iſchiadico nervo, donec iſchiadem patiatur, adeſſe; ſperabam experimento probaturum cadave-

ris sectionem, quam ex necopinato nuper, dum hæc conscriberemus, hominis hanc ischiadem passi forte fortuna contigit instituere. Sed quin hæc dissectio mihi pro eo ac voluissem satis faceret; plurima obstitere. Etenim Vir erat annorum circiter quinquaginta, qui quatuor ante menses quam hoc nostrum adiret Incurabilium Nosocomium, Salerno Neapolim iter faciens, nescio qua caussa, coactus est noctu, nudis pedibus, multam, fluentemque aquam pertransire. Paullo post dolore corripitur in planta, & dorso pedis dextri, qui sensim ascendens ad ischium usque pervenit, directione servata, quæ est in postica ischiade nervosa. Morbum initio sævum non repetitæ juvarant sanguinis missiones, non unguina varia, non δραστικὰ purgantia iterata; cum æger acuta febre correptus die Junii decimasexta in Nosocomium est delatus. Erat febris ex epidemicarum putridarum genere in quam infimæ plebis homo, in summa hujus anni 1764. annonæ caritate, uti plerique homines sortis ejusdem, ob perversam forte victitandi rationem inciderat. Macies ei summa, herbeus cutis color; quæ communia tum temporis multis erant hominibus caritatem expertis; indicia fortassis diutini ex crudis vegetantibus alimenti; virium dejectio multa, alvus sollicita, & fluens. Febri, ut par erat,

feliciter depulsa, sequens valetudo, ut in corpore inanito, multam intulit famem. Hanc parco nutrimento, quod vires paullatim erigeret, non enervem adhuc opprimeret concoquendi facultatem, temperandam ægro persuasi. Interim cum alvi laxitas totis febris temporibus, quæ duodecimo desiit, ischiadicum dolorem non extinxisset; qui dolor sæviente febri valde intensus evaserat; qua tradam (LI) methodo ischiadis curationem sum ingressus. Erat res in vado, jamque dolor insigniter imminutus brevi secuturam curationem integram persuadebat, cum, famis impatiens, multa æger, nulloque ordine, electioneve servata, cæpit devorare. Corripitur iterum ingenti alvi fluore, qui tres intra dies corpus admodum enerve ad internecionem confecit. Eo extincto, visa est occasio longe digna, quæ nostram posset de hydrope ischiaci nervi in postica ischiade nervosa sententiam declarare. Neque enim desperabamus; ut ut æger diebus vitæ extremis vix ad imam tibiam tantulum ischiadici doloris sensisset; si vere ischiadicus nervus hydrope laborasset, aliquid in eo nervo inventum iri, quod si non præsentem ostendere, prægressam saltem morbi caussam posset arguere. Cadaver in Theatrum perlatum est: nos dissectionem instituimus. In illo tamen quædam extrinsecus ob-

obſervata ſpem noſtram infregere. Etenim clunes corruptæ verminaverant, & pes uterque ad mediam uſque tibiam aqua intercute laborabat: quæ vitia, dum æger viveret, nemini attenta, forte poſtremis vitæ diebus irrepſiſſe dicebantur. Vtcumque tamen inita diſſectio. Viſisque primum vitiis in abdomine manifeſtis, quæ fluoris alvi cauſſas quadantenus declararent; quorum hiſtoriæ aliâs erit fortaſſe locus; ad iſchiadicum dextrum nervum nos convertimus. Quo detecto, ſic viſum. Erat nervus, adhuc vaginis indutus, a coxa ad tibiam ſolito coloratior; non jam vaſorum vaginas percurrentium magnitudine, aut plenitate, ſed intinctu quodam novo ambientium membranarum; omnes etenim flavebant. Itaque vaginis nervi extimis inciſis, deterſoque vapore; quo certe non præter naturalem modum imbuebantur; vidimus vaginas craſſiores conſueto, colorem illum non appictum, ſed imbutum poſſidere, quo ne ipſe quidem nervus, etſi certe pallidior, erat immunis. A fibulæ autem capite ad pedem imum albidior erat nervus, pleniorque vapore: cujus, a medio tibiæ inferius, copia tanta ſupererat, ut inſigniter vaginæ a nervo incluſo diſtarent, quo locum facerent vapori. En actutum mihi nata ſuſpicio gravis, eſſetne in ea infima nervi ſede viſus hydrops reſi-

duum hydropis iſchiadis prægreſſæ; an progenies illius, qui carnes proximas inſideret. Erat autem ultra ſedes, ad quas cutis aedema pertineret, nervi hydrops extentus: quod facere poſſet ad referendum hydropem iſchiadi prægreſſæ. Et novus ille vaginarum color trunci iſchiadici nervi a coxa ad crus indicium dare poſſe videbatur lymphaticæ proluviei, quæ illas olim ſedes occupaſſet (xxxiii, xxxi). Quia tamen in eo cadavere, de quo nunc diſputamus, & propter fervorem tempeſtatis, & propter aperti in anteceſſum abdominis, cluniumque fœtorem, & propter efficacem metum contagionis, qui illa tempeſtate omnibus erat merito ſummus, ſiniſtrum iſchiadicum nervum omnino neglexi, qui potuiſſet evincere, an color ille trunci nervoſi dextri vere novus, an forte proprius, & ad naturam eo in homine eſſet, nihil omnino ſum auſus ex hac diſſectione decernere.

XXXVI. Quem autem hydropem iſchiadici nervi mihi ſimilem vero fecit ſtimuli ſedis, & naturæ, atque ſimul iſchiadis pervicaciæ contemplatio, quamquam ſecta cadavera non aperte declararunt, plurimæ tamen iſchiadicorum curationes ad hanc opinionem feliciter inſtitutæ apertiſſimum evicerunt. In quas etiam leviſſima, atque fugax animi adverſio vel hominem negli-

gen-

gentissimum, nedum merito suspicacem, docere hydropem illum potuisset. In cujus rei demonstrationem non antea deveniam, quam non leve dubium exemero & oriri facile, & solvi necessarium. Id est hujusmodi. Cum ischiadicus nervus ischiade prehensus hydrope laborat, estne tanta hydropis extensio quanta doloris, ut adeo hydrops totum occupet nervi tractum, qui a coxa indolet ad pedem; an potius hydrops summum unice teneat nervi truncum, quem primo solet dolor invadere, reliquus autem usque ad pedem nervus dolori trunci consentiens indoleat? In qua re non parvis rationibus ad illam accedo opinionem, quæ in vera, & confirmata postica ischiade nervosa (III) doloris comitem hydropa constituit. Nam si in vera ischiade nervus ultra coxam consensu doleret, quomodo subinde ad poplitem usque (III), & non semper ad crus totum dolor extenditur? Eccur potius cruralis anterior nervi ischiadici pars dolenti debet trunco toties consentire (XXIX), non etiam semper unâ posterior, quæ pertinet ad suram? Nonne, quod iis nervi partibus dolor firmiter insidet, quæ caussam in se continent dolendi? Ad hæc, quavis in sede nervum ischiadicum extrinsecus imprimas, dolor antea silens in vera ischiade sæpissime revocatur: quod mihi

est documento, in quavis affecti nervi sede caussam doloris contineri, quæ urgeri possit extrinsecus, & impelli. Doloris autem caussa comitatur hydropi. Ischiadicus ergo nervus ischiadem patiens sive in coxa dolor incœpit, & ad pedem desiit, sive a pede natus ascendit ad coxam; quantus quantus pertinaciter indolet, hydropicus est. Hæc tamen intelligo de dolore nervi illo, qui & fixus est, & pertinax, veramque nervosam ischiadem (i) efficit; sunt enim vagæ quædam ischiadici nervi punctiones; *fulgura doloris* vulgus appellat; quæ a trunci dolore in ramos propagato solent oriri. Hæ tamen volaticæ sunt, pertinacemque morbum; in quo veræ ischiadis nervosæ positus est character; non constituunt: *spasmos ischiadicos* appellarem.

XXXVII. Sic itaque constituo; ea ut contraham in brevi, quæ per tot capita fusius edisserui; decubitum uberis, irritantisve materiæ factum in vaginas ischiadici nervi ischiadem nervosam posticam efficere. Quæ si ab valde acris materiæ stimulo fit, cum vaginarum inflammatione potest oriri: quemadmodum forte oritur quæ acrior est ischias, & constantior. Hoc primum morbi stadium est: quod excipit hydrops, qui confirmat ischiadem. Hydrops vero, si diutine obtineat, nervum

op-

opprimit adeo, ut nequeat ulterius musculis inservire, unde ob nervi defectum, & musculorum diu feriantium hebetudinem, cruris accedet semiparalysis. Qui sæpe nervosæ ischiadis posticæ transitus est novissimus. Habet itaque morbus velut tempora tria, quibus medicam opem poscere possit: habet principia sæpe conjuncta inflammationi: habitum hydropicum in decursu: transitum postremo in semiparalysim. Contra hæc suis copiis debet medicus, suisque artibus insurgere.

XXXVIII. In his singulis ergo stadiis nervosæ ischiadis posticæ, quæ longo nobis usu profuisse sunt visa, nunc diligenter enarrabimus. Et quidem in initiis, quando sævior est, & continentior ischias, mire semper profuit sanguinis missio, quæ levavit semper morbum, quandoque etiam extinxit: maxime quibus consueti fluxus hemorrhoidum, uterive suppressi fecerant ischiadem. Cujus rei utilitatem facile explicabit quisquis attendat, missione sanguinis copiam humorum, unaque vitæ vires, caloremque animantium imminui, quæ vel faciunt ischiadem, vel reddunt acerbiorem (XXXII). Locus attamen definiendus est unde sanguis mitti debeat: neque etenim hoc in stadio locus idem semper æque profuit. Igitur si suppressæ hemorrhoides nocuere, hirudinibus ani coronæ applicitis,

quæ ſanguinem inde exſuperantem educant, morbus levatur: minus utilem aliâs vidi ſanguinis miſſionem. Vidi ſemel taliter iſchiadico natis repentino vagis in abdomine doloribus, ſpontaneo naturæ molimine, poſt diem unum, & alterum apertas hemorrhoides: quarum fluxu tres per dies procedente, iſchiadicus dolor integre evanuit. Magna etenim intercedit inter ſedes hemorrhoidarias, & crura conſentio: & vidi ſæpe hemorrhoidum, uterive, imminente fluxu, iſchiadicos nervos indoluiſſe; exacto fluxu, evanuiſſe dolores. At quibus excretio ſanguinis uterina deficiens fecit iſchiadem, optabilis eſt evocatio ſanguinis ab utero: quam nuper in muliere pene quadragenaria quatuor cucurpitulis ſiccis repetito applicitis femini utrique, & proximæ ſedi femoris anteriori, feliciſſime evocavi. Hoc autem præſtiti imminente jam conſueto evacuationis tempore. Si minus hæc ſuccedant, a pedibus utiliter ſanguis educitur. Etenim conſtanti experientia probatum mihi video, nihil uteri fluxum efficacius elicere miſſione ſanguinis ex pede. Quæ res poteſt in eo rationem habere, quod dum ſanginis accurſum ad infera promovet, vim ejus ad uterum alliciat majorem. Itaque vidi ſuppreſſum ſæpe uteri fluorem hoc auxilio provocatum, imminentem acceleratum, len-

lentum etiam incitatum. Nihil autem efficacius utero vires addit, ac veluti calcaria five ad menftrua velis, five ad lochia revocare: nihilque eft illâ præftantius five partum difficilem expedire coneris, five expeditum accelerare.

XXXIX. POSSET autem quæftio effe, num potius ex affecto, an ex libero pede profit in ifchiade fanguinem mittere: quamquam mihi certe olim utrinde noxia illa fanguinis miffio videbatur, metu ne in fedes illas fanguis vocatus, quæ morbum continerent, majori effet detrimento. Quod olim fere fenferat COELIVS etiam AVRELIANVS, qui poftquam indicavit *plurimos ex talo, atque ancala ejusdem partis, quæ fuerit ifchiadica paffione poffeffa venam dividentes fanguinem detraxiffe*; apte regeffit ita *partes* cruris *impletas magis gravari, cum repente vacuata loca in femet materiæ fluxum invitarent* (*n*). Cum autem Claris viris a pede affecti lateris mire laudatam legerem fanguinis miffionem, ut quæ fæpe dolorem pene inftanter exftinxiffet, cum vellem incredulus experiri, inveni rem veram. Vidi etenim, poplitis venâ incisâ, bis exftinctam omnino, fæpe mire levatam hanc ifchiadem. Vidi frequentius, & facilius, ifchiadicæ venæ ra-

(*n*) Morborum Chronicorum Lib. V. cap. 1. p. m. 556.

ramo ante, vel poſt malleolum exteriorem aperto, quem Zechius (*o*) in hoc morbo incidendum commendaverat, ſenſim iſchiadem evanuiſſe. Cujus rei, contra ac crederem expertæ, plurima jam, per quatuor pene annos, & vulgaria mihi ſunt exempla. Placet nuperrimum afferre. Vir erat quadragenarius, qui pondus ingens elevaturus, corripitur dolore in ſiniſtra ſede oſſis ſacri. Dolor in dies ſecundum iſchiadicum nervum paullatim deſcendens nervoſam perfecit iſchiadem poſticam. Crus æger extendere non poterat, & ab hora diei viceſima ſecunda multam ad noctem miſerrime torquebatur. Venit ad nos fere poſt menſem: ſanguinem jubemus emitti ab illo iſchiadicæ ramo, qui ante malleolum exteriorem affecti lateris excurrebat, ad uncias pene duodecim: qua ſanguinis miſſione peracta, ſenſim dolor intra binos dies evanuit; vix parvulo ejus, ſed innoxio ſenſu ad os ſacrum relicto. An ergo ex ipſa prodeſt ſede affecta ſanguinem mittere, quôd, ex ipſis venis lateris affecti ſanguine educto, vacuatæ venæ illæ liberaliter ſugunt, collectumque in vaginis nervi iſchiadici vaporem efficaciter attrahunt? Sic quidem non ſemel vidi, quemadmodum in iſchiade, in ipſa etiam po-

(*o*) Conſult. Med. XLIII. p. m. 467. Ed. Francof.

podagra, illa tamen albeſcente, ac veluti phlegmatica (nemo id etenim perferre voluit rubente prehenſus) incisâ venâ aliqua ſuper ipſam, quod mirum, partem tumidam, dolentemque excurrente, ac ſanguine inde eduсto, mitigatum pariter acrem dolorem, paucosque intra dies morbum lentum alias, & pervicacem leniter evanuiſſe.

XL. Si ſanguinis igitur miſſione, etiam, ſi tentare libuerit, iterata; ſæpe etenim ſic perfecit, quam ſemel inſtituta inchoaverat curationem; morbus omnino non evanuit, duo ſunt auxilia efficaciter uſurpanda: alvi valens eductio, & partis affectæ frictiones. Quæ duo ſuis legibus adminiſtranda ſunt. Etenim incitanda eſt alvus duos ob fines, & ne inde quid noxii venæ attrahant, quod ulterius in ſanguinem relatum iſchiadis materiam poſſit augere, & ut, vacuatis per inteſtina humoribus, debiliores fiant vitæ vires, & ſanguinis accurſus ad iſchiadis ſedem infirmior. Siquidem habeo compertum inter alvum, & crura relationem magnam intercedere: ut alvo adſtricta graveſcere crura videam, & torpida fieri; ſolutâ, levari ſtatim, expeditaque eſſe. Rheumaticum vidi, cujus alvum diu clauſam crurum torpor, & gravitas ſociabatur: alvo, pauco aſſumto oleo, egregie ſoluta, libertas illico rediit gradiendi. Egregie itaque HIPPOCRA-

tes, ut eſt apud Cælium Aurelianum (p), *utilem iſchiadicis dyſenteriam* affirmavit. In iſchiadicis ergo ſi forte ructus olidi, & graves habentur, aut ipochondriorum, maxime dextri, moleſta, & murmurans eſt contrectatio, pravorum humorum, qui primas, ut ajunt, vias obſideant, præſentia indicatur: his utile eſt emeticum. Quod poteſt, ſi morbus perſeveret, iterari. Nuper hac iſchiade laboranti data per tres continuos dies vini emetici ſemuncia, horis matutinis, magnam eduxit vim lenti, flavique humoris; quo menſtrua jam iſchias eſt brevi profligata. Si locus emetico non eſt, quod ſæpe accidit, καὶ κάτω alvus concitanda eſt Hoc duplici ratione fieri poteſt, clyſtere, aut purgamento. Clyſter mihi ſemper utilior eſt expertus. Et primo diluens injiciendus eſt horis veſpertinis: ſi fieri etiam poſſit, antelucanis. Ex malvæ decocto, & melle, aut mannæ pauxillo utiliter paratur. Talibus clyſteribus, ut lumbaginem ſæpe, ſic dolores iſchiadicos vidi ſemper mire levatos. Si non ſatis hi proficiant, paullo acriores clyſteres uſurpandi ſunt: iſti attamen caute; nimis etenim acres vidi nocentiſſimos (xlv). Ex vetuſta muria olivarum, quæ ſit malvæ, aut hyperici de-

(p) Loco proxime citato p. m. 549.

decocto ſatis temperata uti conſuevi. Lenes illi clyſteres veſpere utilius uſurpantur: nam feces vacuando, attrahentem vim inteſtinorum, ſomni tempori maximam, defectu aliquo pravarum materierum, reddunt iſchiadico quadantenus innoxiam. Inteſtina item fovent, & neſcio quam ſenſibilem ægris refrigerationem adminiſtrant, qua imminens illis horis iſchiadis acerbitas, aut inchoata, leniri ſolet. Clyſteris injectionem, ſi fieri poſſit, antecedere jubeo acerbationis tempus horæ ſpatio: aliàs autem ſub ipſa acceſſione inſtitutam iteratamque utiliter vidi. At clyſteres acres, qui ſtimulum inferendo, convocandoque ad inteſtina humores, proſunt, quoniam ſemper vidi pulſum reddere frequentiorem, ægrique calorem facere, jactationemque majorem, matutinis in horis ſoleo imperare. Credidi etenim veſpere injectos iſchiadem nocturnam potuiſſe exacerbare. Purgantibus non utor: raro etenim proficua; frequenter etiam vidi incremento doloris inſerviviſſe.

XLI SÆPE attamen hæc auxilia minuunt morbum, non omnino delent: idque maxime fit cum cœpit iſchias veteraſcere. Tum ergo, quia fortaſſis oſcula venarum abſorbentium, in vaginas aperta iſchiadici nervi acre condentibus, obſtrui cœpere (XXXIV), excitanda eorum vis, & quodam-

dammodo juvanda eſt. Quod perficiunt egregie frictiones: in quarum uſu, experientia edoctus, utile monitum proponam. Cum enim, ut iſchiadi hoc tempore prosit, id debeat frictio efficere, ut iners humor vaginis implexus iſchiadici nervi in illa oſcula venarum, quæ forte nondum penitus ſint oſcula, preſſurâ juvatus, inſinuetur; ſedemque vaginarum, quam adhuc pigra ſtatione tenuerat, ſenſim relinquat; id omnino præſtandum eſt, ut propellat frictio veteres humores, non alliciat novos. Quamobrem ita frictio eſt adhibenda ut præter lenem preſſuram nihil ſtimuli inferat. Quod eſt certe difficillimum. Sed tamen id fere obtineo, quoties nuda miniſtri manu, non pannis obvolutâ, nec alio armatâ ſtimulo, ſecundum doloris tractum jubeo ſedem affectam leniter mulciri. Et ne manus, & carnes confricatæ incaleſcant, inque ſedem laborantem ſanguinem multum attrahant, ubertim oleo perfundi ſedem confricandam jubeo. Mane ſingulo per horæ quadrantem, ſed vicibus intermiſſis, frictio inſtituenda: qua ſæpe vidi hos dolores iſchiadicos ſenſim integre vanuiſſe. Oleo utor olivarum, aut ſebo liquato, quando ſanæ mentis ægrotans, quod ſanitatem afferat, id unice præſtans, magnumque remedium putet: ſed ſpem ſalutis remediorum ſpecie metientibus, aut

bu-

butyrum ex *cacao*, aut vulpinum oleum recens paratum, aut viperinum, aut, quod se maxime raritate commendat, humanam pinguitudinem commendo. Dum lubricam etenim frictionem mihi præstent ægroti, hoc illudve seligant oleum perinde est. Oleum autem interfusum, quo copia est majori, hôc minus aptam frictionem efficit carnibus inflammandis. Frigidum etiam oleum semper adhibeo; nam calefactum dolorem efficit acriorem. Quod adeo multis habeo confirmatum observationibus, ut Veteres plane mirer tot fomenta, tot unguina calida potuisse ischiadicis proficua prædicare: in his AVRELIANVM (*q*). Equitis autem casus ante hos quatuor pene annos adhuc memoriæ succurrit. Podagram subinde expertus corripitur dolore coxario ad pedem eunte. Consulitur; ursinam axungiam aliquantulum calidam inungeret, tum laterem incoctum quam calentissimum inunctæ sedi apponeret. Factum: at auctus est insigniter actutum dolor, qui tamen spe salutis primo toleratur. Sed molestiæ insigniter increscunt, ejulatusque extorquent plane miserrimos. Ad hæc crampus supervenit violentissimus. Tunc ejecto latere, sedes inuncta sollicite perpurgatur. Durat nihilominus convulsio,

F paul-

(q) Loco jamjam citato p. m. 550.

paullo tamen in dies mitior, fere hebdomadam. Dieta, requiete, multo epoto per diem dilutissimo sero lactis, rediit dolor tolerabilis, crurisque satis commoda agitatio. Hæc, hisque similia me docuerunt exempla quam noxius in hoc morbo, ut cæterarum calidarum rerum (xxxii), inunctionum etiam calentium, atque fomentorum esset usus. Itaque inunctio frigidi sit olei: ad lubricitatem enim instituitur, quæ calore non indiget. Sic frictiones proficuæ videbuntur. Quarum virtuti aliquid fere simile mihi videntur tria illa auxilia præstare, quorum ad ischiadem apud veteres, recentesque medicos, celebris est memoria. Vecturam intelligo, decantationem, electrisationem. Etenim Cælius Aurelianus *convenire ischiadicis motum* voluit, *sed primum fertorio lecto, dehinc cathedra, vel sella* (r): & Themisoni necessarium visum est ischiadicos *equitare* (s). Recte quidem utrique gestatio potius, quam deambulatio commendata. Hæc enim sanguinem advocat in sedem affectam; & vidi in muliere, post duorum dierum celerem insuetam deambulationem, ortam hanc ischiadem; gestatio vero leni concussu, atque tremore, molli-

(r) Loco citato p. m. 552.
(s) Apud CÆLIVM AVRELIANVM loco citato p. m. 556.

liter pellit residentes humores in ischiadico nervo, & in meatus insinuat absorbentium venarum. Affert scilicet frictionis commoda, vitata pressione. Hinc leni ischiadi proficuam vidi vecturam in rheda: quæ fortiori tamen parum profuit. Decantationis autem vetustior est fama, ut cujus utilitatis ad ischiadem auctorem faciant (t) PYTHAGORAM: quamquam id rectius fortasse alii HISMENIÆ referant Thebano, de quo BOETHIVS in musicis retulit, *pluribus, quos ischiadicus morbus vexabat, modulis cunctas fere absterfisse molestias* (u). Quem HISMENIAM puto PHILISTIONEM indicasse cum *fistulatorem memoravit loca* in ischiade *dolentia utiliter decantasse* (x). Quod auxilium quamquam SORANVS *vanæ mentis jactantiam* judicavit, non tamen ut vanum audacter antiquarem; videmus etenim in sonitu artificiose modulato crurum præcipue carnes exsultare, & tanquam *saltum* inchoare *palpitando*, ut recte est olim a PHILISTIONE animadversum. Eaque lenis palpitatio sonitu excitata, similis esse potest palpitationi, quam in carnibus excitat vectura, &

(t) CÆLIVS AVRELIANVS loco citato pag. 555.
(u) CRINITVS de honesta disciplina lib. XII. cap. XII. pag. 342. ed. GRYPHII 561
(x) Apud AVRELIANVM loco proxime citato.

& æque proficua. Neque alia fortaſſis ratione potuit prodeſſe electriſatio; qua novem menſium iſchiadem hanc nervoſam percuratam memorat Cl. Verattus (y); niſi palpitationem excitando muſculorum iſchiadicum nervum complectentium, qua interceptus humor expelleretur.

XLII. Dum hæc autem miniſtrantur auxilia ſolent caſus eſſe non rari, in quibus vehementia doloris, cujus cauſſæ non poſſint cito deſtrui, ſit interim enervanda. Sæpe etenim noctis quies, machinæ neceſſaria, ob magnam doloris acerbitatem aufertur. Unicum ad hunc finem, atque præſtans auxilium eſt in opio: cujus granulum ſub veſperam deglutitum iſchiadicos ſæviſſimos dolores vidimus inſigniter compeſcuiſſe. Cujus rei fidem etiam præſtitit inter alios, inſtituto in ſemetipſo experimento, Abrahamus Kaavius Boerhaave (z). Quando autem iſchiadicus aſſueverit opio, ejus ut vim amplius non perſentiat, non tam augenda doſis ejus eſt; quo iſchiadicum torporem ingraveſcere vidi; quam potius ſolvendum eſt opii pauxillum in lactis aqua diluti ſelibra, & poſtquam elota fuerint communibus clyſteribus inte-

(y) Oſſervazioni Fiſico - Mediche intorno alla Elettricità in Bologna 1748. pag. 99.

(z) Impetum faciens dictum HIPPOCRATI num. 440.

teſtina, per clyſterem injiciendum. Hac itaque via injici poſſet crudi opii granulum, vel guttæ aliquot tincturæ anodynæ SYDENHAMII; poteſt & dimidiatum granulum laudani opiati, vel nepenthes QVERCETANI: quod variis edoctus experimentis affirmo. Habet autem opium per anni vias immiſſum conſtantiorem utilitatem, forte quia, inexpertâ bilis, aliorumque humorum inteſtinalium miſcellâ, quorum commixtione ſenſim opii vires fortaſſis enervantur, purius ſanguinem, & vigoroſius intrat. Equidem vidi frequentes aſthmaticos convulſivos inſultus hac opii inductione redditos rariores: vidi ſæpe ipſam colliquativam hecticorum diarrhæam firmiter imminutam a parvula opii doſi per ani vias inducta, quam auxerat potius copia major deglutita. Quos præcellentes effectus deberi vitato opii cum bile congreſſui, perſuaſum fere habeo. Etenim oleum tenue in opio eſt, cui ſoporifera facultas unice ineſt, quo detracto; uti quidem fit dum aquæ incoquitur, ad cujus ſuperficiem oleum illud ſecedit, de quo *paucula grana vivo cani propinata mortem attulerunt repentinam* (a); quod reſtat ex opio id innoxium omnino eſt, quod eſt in primis

(a) NEVMANNVS Chemiæ pag. 969. BVCHNERVS de opii effectibus.

expertum a Stahlio (*b*). Opii igitur oleum si cum bilis oleo, acidaque ejus parte (*c*), commisceatur, enervabitur sensim, ac fere tandem soporifera ejus vis evanescet Notum est enim quid acida possint in plantarum destruenda soporifera facultate. Ab hac autem bilis efficacia in opii viribus enervandis, ratio mihi præcipua videtur repetenda, cur homines hôc minus sentiant opii vim, quo diutius ejus usui assueverint: quod multis in arte habemus confirmatum exemplis. Opii namque virtute, cum vitæ vires elanguescant, secretiones humorum, quotquot a sanguine arterioso in hominis machina fiunt, minuuntur; una superstite, non tam integra, quam forte potius aucta, bilis secretione (xliii). Hæc etenim a sanguine fit venoso, cujus quo tardior est motus, hoc major bilis copia separatur. Bilis ergo in intestinis hôc magis redundat, quo diutius opium sumitur. Adeoque materia destruens opii vires eo major adest, quo usus opii fuerit longior. Nonne ergo quod opium bilis copiam augeat, dum in alvi fluore a bile producto exhibentur opiata, quan-

(*b*) Apud JO. CHRIST. JACOBI de viribus hypnoticis a miner. regno &c. §. II.

(*c*) Confer. VALLISNERII Epistol. ad L. TESTI. Op. vol 3. p m. 162. & sequ. Edit. Venet. MDCCXXXIII.

quantum sub primo adventu fluorem imminuunt, tantum ubi opii vires evanuerint, vehementius alvi fluxus recrudescit, & redit uberius?

XLIII. HANC opii facultatem augendæ præter modum copiæ bilis, mihi in animum confirmarunt animalium opio necatorum sectiones: in quibus semper vidi uberrimam bilis copiam intestina replevisse. Quod utut jam alibi intentus adnotaverit etiam KAAVIUS, qui in duodeno canis opio sopiti *multum bilis* invenit, dum simul bile *turgerent* & *vesica fellis*, & *ductus cholidocus* (*d*), singulari placet etiam in avium genere experimento confirmare: quod alium in finem, ante hos primo exactum quinque annos, nuper eodem exitu instituimus Septembri mense pinguissimæ cothurnici bolum ingessimus opii crudi, pondus æquantem granorum duodecim. Ut in bolum compingerem, aquam addidi, quam dimisit ex parte flavo tinctam. Ingesto opii bolo, bene primum se habere cothurnix, & par sociis alacritate videbatur. Sed mox sensim remissa ad caveæ angulum se redegit: adeo hebes, ut cum antea conspecto homine exiliret, fugamque pernicem capesseret, sic ut capite pluries caveæ parietibus impacto vertice sauciaretur,

(*d*) Impetum faciens dictum HIPPOCRATI num. 434.

tur, opiô acceptô, torperet penitus immota. Itaque, clausis palpebris, recubans in ventrem, a prima noctis hora, in qua bolum ingessimus, ad quartam usque, qua cubitum ivimus, permansit. Mane cum surgerem, hora undecima, mortuam suspicabar; vivam attamen adhuc inveni, sed hebetem adeo, ut excussa staret immobilis, vix paululum reseratis, mox clausis iterum, palpebris: quæ cum diducerentur, pupillam inspexi angustiorem ea, quam aliæ simul positæ cothurnices ostenderent. Hoc in statu ad vicesimam usque horam avis perstitit, in qua tandem mortua est. Id autem discriminis inter hanc extitit, aliamque cothurnicem, in qua primum hoc tentavimus experimentum, quod prior illa intra sex fere horas vivere desiit magnis artuum distentionibus agitata; hæc placidior mortua est. In illa tamen opio usus sum caute servato, in hac nonnihil, ut videbatur, effœto. Olentissimum autem stercus hæc moriens ejecit. Cujus abdomine dissecto, etsi recens esset mortua, carnes gravissime olebant: & pinguitudo omnis circum aggesta, quæ flavebat insigniter, grave ac nauseosum redolebat. Tenuibus intestinis magna inerat copia bilis flavæ, bullulis aëreis quamplurimis intritæ. Crassa item eo humore turgentia, pauxillum adhuc fœcis continebant ad an-

num.

num. Ventriculô diſſectô, adhuc integrum in eo opii bolum offendi: cujus ne particula quidem minima, quod ego perſpicerem, deſcenderat in inteſtinum. Pauxilla tantum boli pars erat adhuc in ingluvie, humori commixta acris odoris, loturæque carnis concolori. Erat autem ventriculus circa bolum maxime adſtrictus: cujus calloſa interior, villoſaque tunica a reliquis ventriculi carnibus, quaſi cauſtico tacta, ſeceſſerat ſic, ut leniter mulcita integre decideret. Fluidus erat omnino ſanguis, grumorumque expers, quem a diſſectis eduximus cordis caveis, vaſisque vicinis: in quo, adhucdum vaſis inhærente, pluſculæ videbantur olei guttulæ ſupernare. His perſpectis & cum primum inſtituimus, & cum altera vice repetivimus experimentum, ſingulare ſubjecimus tentamen, cujus extitere effectus attentione digniſſimi. Nam bolum opii a ventriculo extractum, & ingluvie defunctæ cothurnicis, iterum ponderatum, priſtinum granorum duodecim ſervare pondus compertum eſt. Deinde hunc ipſum opii bolum, alteri cothurnici petulantiſſimæ ingeſſimus. Quæ tamen cothurnix quamquam primo tempore paululum temulenta videretur, mox tamen reſipuit, priſtinamque conſtanter alacritatem oſtendit. Vixit inde alacris omnino, & nihil patiens, apud nos donec

voluimus, menſem, & ultra. Mihi nunc in animo non eſt, ad alia properanti, quæ ad ſuſceptum ſpectant de iſchiade ſermonem, ea, quæ poſſent, omnia ex his deducere experimentis: devia namque cogor declinare. Satis attamen mihi facient dummodo evincant, opii uſu bilis uberem copiam, conſuetoque majorem inteſtina ingredi.

XLIV. Compescunt igitur opiata nimis acerbum iſchiadicum dolorem: uſumque obtinent præcipuum in ea iſchiade, quæ venereis orta cauſſis, communibus remediis parum obſequens eſt. Hæc eadem omnium maxime & conſtantius ferox eſt, & noctu intentior. Neque mihi frequentes ejus caſus pertractanti multum profuiſſe viſa ſunt pleraque auxilia hactenus recenſita. Nam vidi ſanguinis miſſionem vix levaſſe dolorem, nec quidquam præſtitiſſe, ne morbus augeretur. Eadem purgantium fortuna fuit. Frictionum etiam vel leviſſimarum uſum vidi pernoxium; harum namque proceſſu claudicatio crevit ſemper, crurisque dimotio evaſit doloroſior. Opiata unice compeſcendo dolori contulere. Præſtans autem ſemper in hydrargyro fuit curationis fundamentum. Quando igitur conſtitit venereum virus iſchiadicum nervum labefacere; conſtitit autem ſemper, quoties corpus infectum

tum illa lue, dolorem iſchiadicum pateretur, qui nullis ceſſerit efficacibus remediis, ad hydrargyri uſum prudentem veniendum fuit. Mihi pluries ceſſit egregie mercurius dulcis ſepties ſublimatus: cujus quotidie veſpertinis horis grana circiter decem, æquis ceruſſæ ſtibii partibus additis, melleque commixtis, ægrotantibus exhibui; librâ poſt horæ quadrantem ſuperpotâ decoctionis ſaturæ ligni guajaci. Intra unam alteramve ſeptimanam, uti ſimplices alios venereos dolores, inſignesque illos nervis inſidentes, quos nominant *oſteocopos*, & perperam vulgo potius ad oſſa tribuuntur; ſic nervoſam hanc iſchiadem vidi ſæpe profligatam. Idque modo perfectum eſt, ſudoribus uberrime elicitis, modo & alvo ſimul eliquata, quandoque vero urinis redditis craſſioribus, nec raro vix ulla, quam perſpicerem, ſenſibili humorum perturbata excretione. Hæc ſi forte non proficiant; & ſæpe in venerea iſchiade confirmata irrita vidi; videtur ad ipſam veniendum eſſe hydrargyroſim: quam tamen multoties fruſtra expertam non auſim efficacem omnino prædicare. Itaque in hac etiam, ut in alia quavis iſchiade pertinaci, ad alia remedia tranſeundum eſt tutiora quidem, & fructuoſiora.

XLV. ETENIM quando accidit, ut omnibus auxiliis hactenus recenſitis iſchias renuat,

nuat, vel ut forte neglecta veteraverit, jam in eo stadio pertransivit, in quo caussam habet completum hydropa vaginarum ischiadici nervi (XXXIII). In cujus stadii curatione visa est adhuc inter ausus ingentes, magnosque conatus fere inutiliter fatigata medicina. Morbus etenim tristis, atque diuturnus duobus est audacibus auxiliis a medicis oppugnatus, acerrimis clysteribus, & causticis: quæ ambo novis cruciatibus vexavere ægros tristi satis morbo divexatos, & irritam sæpe attulerunt medicinam ipso morbo acerbiorem. Visi sunt enim ad evocandum ad intestina collectum in coxa humorem, opportuni clysteres quam acerrimi; ut adeo portentosas clysterum varietates medici certatim excogitaverint: quas omnes partim ut inutiles, partim etiam ut noxias sciens prætercam. Sunt nostris agyrtis, atque agricolis duæ maxime clysterum præparationes celebratæ. Etenim alii in sambuci decoctum tythymali lac uberrime effundunt, idque toties per anum continenter injiciunt, donec dejectiones prodeant sanguinatæ; alii ex saturo bryoniæ decocto magna copia parato, uno mane, aut & altero tot consequenter clysteres injectant, donec inter summos cruciatus fundant vivum sanguinem intestina. Fatebor ingenuus me quoque nonnullas ejusmodi perfe-

fectas obſervaſſe curationes; plurimas etiam accepiſſe ab hominibus fide dignis. In quibus attamen affui ſæpe cohorrui, & ægrotantium miſeram dolui vicem, quos viderim ſub iſta clyſterum carnificina fere exanimes: magis etiam illos, qui, his novis cruciatibus toleratis, morbum nihilominus integrum retulerunt. Adhuc autem videre videor mulieris exemplum. Erat annorum unde quinquaginta, plurium filiorum mater, correpta menſe Julio poſtica iſchiade nervoſa dextri lateris. Per bimenſem ſanguinis miſſione ex pedibus, & anno, ter diverſis temporibus largiter inſtituta, purgantibus validiſſimis repetito uſurpatis, emplaſtro ex reſina pini, maſtice, & olibano poſt majorem femoris trochanterem, qua princeps doloris ſedes erat, a medicis inutiliter eſt vexata. Poſtremum agyrtæ conſilio ad clyſterem ſingularem ventum eſt ex generoſo vino paratum, pauculo oleo olivarum, & uncia dimidia hieræ picræ GALENI. Primo clyſtere injecto, prehenditur mulier variis, violentisque convulſionibus, & ſtatim præfocatur: quo in ſtatu per duas permanſit pene horas, pulſu ſic depreſſo, vix ut dignoſceretur: nec antea reſipuit, quam repetitis ex lacte clyſteribus inteſtinum elotum eſſet, & frequentibus abdomen molliſſimis ex malva cataplaſmatibus eſſet fotum.

Eam

Eam vero abdominis cruciatus non ante multos dies, quos uſu repetito clyſterum ex lacte paratorum exegit, reliquere. Iſchias autem ſtetit eadem, curataque demum, ut brevi dicam (LI).

XLVI. Nec fuit cauſticorum, quæ Medici videntur poſt fallacem ſæpe expertam clyſterum operam arceſſiviſſe (*e*), conditio diverſa. Videbantur enim cauſtica ad materiam iſchiadis extrahendam, ut reapſe erant, opportuniſſima (XLVIII): duarum tamen ignoratione rerum, ſpeciei ſcilicet iſchiadis, in qua unice valere poſſent, & loci in primis, in quo deberent applicari, raro, & caſu potius, quam conſilio utilia ſunt experta. Neque enim omni iſchiadi opes poteſt afferri per cauſtica; nam quæ arthritica eſt, cauſticorum fere omnium ſolet operam eludere. Vidi per ſex pene menſes dolorem alte infixum paullo poſterius femoris cum coxa connexum, quem neque ter repetita veſicantis actio, neque bis adhibita uſtio percuraverat: erupit poſtremo abſceſſus alte intimo ſubjectus gluteo muſculo, quem ſectio profunda manifeſtavit. In iſchiade attamen nervoſa, quæ cauſticorum opera mirifice per-

(*e*) Confer. HIPPOCRATEM de affectionibus cap. XXX. pag. m. 179., & CÆLIVM AVRELIANVM l. c. p. m. 553.

percuratur (LI), nisi locis aptentur opportunis, inutilia quoque caustica sunt (LII). Quam in rem presbyteri annorum trium & triginta singularem historiam enarrabo. Erat cholerica temperie, ullis non parcens quavis tempestate laboribus, quo venatum iret. Cumque Januario mense per nivem altissimam confragosa quædam loca venatus caussa peragraret, dolore prehenditur immani dextri coxendicis ad pedem usque protendente : sic ut domum vix redire, seque lecto committere potuerit. Nihil domi sive fomentorum, sive unguinum, in quæ solet mulierum industria esse præceps, primis diebus, antequam Medicus arcesseretur, parcitum ei est. Incassum omnia, sæviente in dies cruciatu. Medicus arcessitus ischiadicam venam aperiri jubet, ac sedi dolenti humanam pinguitudinem affricari. Non minus irrita hæc : ut adeo sanguis denuo, tertioque mitti, δραστικώτατον illud decoctum ex bryonia per clysteres injici debuerit. Quibus, non levi sanguinis copia dejecta, non tam conquiescere decimoseptimo ferme die morbus est visus, quam potius nova forma se ostendere. Nam, qui nullo jam temporum discrimine diu solebat, noctuque maxime vexare, acutie veluti, diurnoque officio defunctus, nocte cœpit acriter insævire. Sic ut sanissimus æger tra-

du-

duceret dies; vigiles autem noctes inter lacrymas, & ejulatus: ut, non antequam dilucesceret, fessa jam lumina somno dare posset. Tum vero nihil a Medicis intentatum relictum est, quo opem afferrent ægrotanti. Nam, ut omnia contraham in brevi, intra biennium, bis ægro dolentior sedes, post majorem femoris trochanterem, ignito ferro profunde inusta; bis plena tolerata hydrargyrosis; ex bryoniæ decocto pluries clysteres usurpati usque ad sanguinis dejectionem. Quibus omnibus vix illud tandem potuit obtineri, ut primam sæpe noctem dolor placidam relinqueret. Hoc cum esset in statu Neapolim advenit. Heic vero, pertinacia morbi, ac magnitudine perspecta, quam valentissima vix fregerint medicamina, cutis dolentiori coxæ loco superposita setaceo trajecta est, maximaque mercurii dulcis stibio adnexi, per tres pene menses, copia data, sic ut salvia ubertim efflueret; morbo tamen, uti jam antea, viribus integro. Æger tandem curationis magis, quam morbi pertæsus Neapoli excessit. Hinc manifestum est ustionem illam, quam alias (LIV) ostendam hanc ipsam ischiadem, si opportuno instituatur loco, posse feliciter percurare, profunde adhibitam loco non suo inutiliter cessisse. Quod idem variis exemplis, quæ sciens prætermittam, vidi com-

pro-

probatum. Causticorum reliquorum fortuna eadem est (L, LII). Hinc videas Chirurgos expertissimos, ustionem illam, quam DIOSCORIDIS auctoritate motus *Arabicam* vocabat SEVERINVS (*f*), vulgo ad ischiadem institutam post majorem femoris trochanterem passim aut inutilem, aut raro proficuam prædicare.

XLVII. HORVM autem remediorum ad posticam ischiadem nervosam confirmatam fallax, aut inconstans utilitas vulgarem peperit vocem, hac ischiade prehensos incurabili morbo fatigari. Cujus cum apud nos frequentissima occurrerent exempla, sic ipse mecum cogitare cœpi. Vapor imbutus acri materia redundans in vaginis ischiadici nervi eas distendit, & facit hydropicas (XXVII, XXXIII). Hic vero hydrops, si non sanguinis missioni, non purgantibus, non clysteribus, non frictionibus cessit, venarum absorbentium ex vaginarum cavo jam clausisse debuit orificia: quæ, si patula essent, nequirent non exsugere (XXXIV), detraheque a sede, in qua hiant, quidquid humoris occurrit: maxime dum inanitur evacuationibus machina, vel residens ipse humor frictionibus commovetur. Quæ superesse igitur difficili morbo curandi fructuosior ratio posset? Nonne illa, quam

(*f*) Pyrotechniæ Chirurgicæ cap. 1.

inire ſolemus, cum in pectoris hydrope, vel abdominis, vel cujusvis alterius corporis partis, ob eumdem forte obfarctum abſorbentium venarum, alia remedia nullatenus profuere? Ea vero eſſet loci hydropici perforatio, qua, ſine venarum miniſterio, via poſſet patentiori collectus humor educi. Quis vero ferat nervum perforari? Sunt enim nervi carnibus ſepulti, quas trajicias oportet, antea quam nervum aſſequaris: & ut carnium innoxia ſit trajectio, quam potius cenſeam periculo plenam; quis perforans ſic ducat inſtrumentum, ut quem petas nervum certe attingat? quis ut vaginas nervi perforet, nervi fibris intactis? quis liberum ſpondeat exitum lento humori ex anguſto meatu, & undique oppreſſo?

XLVIII. His qui animum advertat, niſi ſi Anatomes lumine illuſtretur, facile etiam id pronuntiet, quod medici præſtantiſſimi alias ſunt profeſſi, confirmatam nervoſam iſchiadem poſticam nulla poſſe ratione curari. Nam quæ tanta dementia eſſet periculoſiorem ipſo morbo inſtituere curationem? Sed Anatomes adjumento nobis & viſum aliter, & expertum eſt. Nam perforatio vaginarum iſchiadici nervi, quæ ſupereſſet una efficax omnino confirmatæ iſchiadis medicina, facili negotio perfici poteſt. Siquidem obſtaculum, quod

fa-

facere solent musculi nervos protegentes, in ischiadico nervo, cujus vaginæ perforandæ sunt, multis in sedibus deest. Estque antea consulto demonstratum (XXIX) ad fibulæ caput, ad imam tibiam, adque dorsum pedis, ipsam ischiadici nervi partem in postica laborantem ischiade nervosa, musculorum accubitu privari, ac tegumentis unice opertam esse. His igitur in sedibus, musculis intactis, cute unice penetrata, vaginæ ischiadici nervi perforari possent. Quod ut primum cogitavi, altera nec levis nata mecum est quæstio: qua scilicet ratione illis in sedibus subcutaneis ischiadici nervi tuto possent vaginæ perforari. Nam si punctim impetas, metus est, ne trajicias cum vaginis filamenta nervosa, & quam tentes dolore liberare, convulsione excitata, partem corporis perdas; si cæsim, metus idem fere est. Præterea lentus humor est, qui vaginas infercit, ut si velis educere, non aperiendæ tantum sint vaginæ, sed ad sedem apertam vocandus ultro inclusus humor sit, atque omnino veluti attrahendus. Quæ sæpius meditata mihi in animum induxerunt vaginarum apertionem non feriente instrumento procurare, sed caustico potius vesicante. Cujus opera quotquot poteram proficuos in hoc opere effectus spe complecti, omnes consequi posse videbantur. Nam si

erant aperiendæ vaginæ, inclusum ut dimitterent humorem, vesicans certe, ulcerata cute, aut aperire poterat, aut tamquam ex apertis inclusum humorem elicere. Etenim cutis ulcus vesicante factum, si subjectas attingeret vaginas, immediatum inclusi humoris exitum procuraret: si, vaginis intactis, in cute subsisteret, quoniam cutis cellulæ cum vaginarum cellulis comminicant, si qua vis ad cutis cellulas traheret humorem, ea vaginas vacuaret. Quam attrahendi vim ulcera possidere, quæ vesicantia efficiunt, mihi plurimis est probatum experimentis. Nullum etenim vidi natum dolorem in locis cuti subjectis, a decubitu factum lentæ acrisque materiæ, quem vesicans impositum sedi dolenti, ulcere facto, penitus non curaverit: quorum exemplorum tanta mihi, tamque obvia copia est, ut, si aliqua recenseam, videar insolens. Ea vero demonstrant attractum humorem a subjectis locis per cutis ulcus emanasse.

XLIX. Nec mihi repetant hanc dolorum evanescentiam non probare vim illius ulceris attractricem; quasi forte ulceris sedi subjecta materies aut vesicantis stimulo commota solvi potuerit, & facilius in sanguinem resorberi; aut cute contracta, quod fit cum ulceratur, adeo apprimi, ut in sanguineas venas remearit. Sunt enim hæc omnia partim rationibus adversa, partim

tim etiam experimentis. Siquidem cutis, utut ulcere contracta, lentam, acremque subjectam materiam adeo nequit urgere, ut sola appressione ejus ingressum adjuvet in sanguiferas venas. Nam si quæ alterna pressio est, & frictioni similis, vix huic par officio potest esse: vel hanc ipsam pressionem alternam, palpitationi similem, quomodo potest ulcerata cutis exercere? Sed attendamus experimenta. Est morbi genus venerea natum lue insidens ossi, *gummi* vulgo vocant. Hoc fit ab acri venereo viru periostium insidente, cujus opera inflammatur hæc membrana, &, convenientibus stimulo humoribus, intumescit: hi autem humores veneni vi sensim in naturam lardo similem transeunt, & maximam partem inter periostium, atque os adunantur. Eorum attactu ossis substantia sensim corrumpitur, periostium ipsum, sæpe carnes adjectæ. Optabile est, quod reapse accidit frequentius, ut, quando fieri gummi debeant, iis in ossibus fiant, quæ cuti immediate subjiciuntur. Nam subnascentibus si vesicatorium imponatur, constanti experientia mihi ad hunc diem centies iterata, non comprimuntur modo, & inhibetur illico incrementum; sed dolor antea gravis conquiescit, tumorque ipse sensim residit, prout ulcus manando veterascit: ulcere autem ad finem per-

ducto, integra reſtat pars, nec quidquam gummi reliquum invenitur. In fronte, in capillata calvæ parte, in medio ſterno, in ſummis ſpinoſis vertebrarum dorſi proceſſibus, in ulnæ olecrani parte extima, in facie tibiæ anteriori gummi ſubnaſcentia ſæpiſſime vidi, quæ, impoſito ſtatim veſicante, ut ulcus excitatum eſt, atque manavit, conſtanter evanuerunt. Hujusmodi curationum quid refert hiſtorias proferre numeroſas, quæ nunquam tantum addere poſſunt fidei, quantum mihi dabunt ultro quiqui velint in morbo ſatis obvio tentamen inſtituere? Hoc mihi potius addere liceat, natis etiam gummi, & augmentum adeptis opem impoſitum veſicans attuliſſe; & quamquam aliquando primi facti ulceris decurſus morbum non extinxerit, alterum tamen ulcus, novo ſuperpoſito veſicante, factum, non raro morbum ſuperavit. Nullus autem dubito hanc opem, quam in gummi venereo percurando veſicantia præſtant, manifeſto probare veſicantium eximiam in extrahendo a ſubjectis ſedibus manente in illis humore, eodemque per ulcus vacuando, poteſtatem. Nam ſi gummi curatur, quorſus ille viroſus gummi excitans humor divertit? numne in ſanguinem regreſſus eſt? quemadmodum regreditur cum, cute intacta, ſive emplaſtris hydrargyro divitibus, ſive unguento cum hydrargyro præ-

præparato gummi tegitur, aut confricatur. At solutum ita gummi, dum conceptum venenum sanguini immiscet, quot non damna post se trahit? Exempla quæ addam fidem faciant. Militi annorum fere triginta in dextra calvæ parte, propter tempus gummi duo sat ampla enascuntur. Imperat Chirurgus, capillitio deraso, elevatas gummi sedes primum unguine confricari cum hydrargyro præparato, inde contegi emplastro, quod est de ranis cum duplicato mercurio. Sexto die gummi vanuerunt. Sed uno, aut altero interjecto die corripitur æger dolore capitis ingenti, & pervigilio: additur his febris. Inflammantur fauces, & deglutitio perit. In hoc statu nata spontanea vehemens diarrhæa saluti fuit: fortassis & aliquot natæ in cute pustulæ. Tetrior est casus quem adnectam. Vir erat pene quinquagenarius gummi vexatus in anteriori extremo dextræ veræ tertiæ costæ, qua suæ cartilagini committitur. Adit nuper Nosocomium. Confricari gummi unguine ex hydrargyro jubetur. Fit per quinque dies. Solvitur disparetque gummi. Statim vero febris excitatur insignis, gravitas primum capitis, mox sopor, huc illuc convellitur, maxime palpebris, pulsus depressi fiunt, anhelitus, sensuum omnium oppressio. Moritur æger ante horas duodequadraginta.

Abdomen apertum oſtendit ſub peritoneo, comitem dextrorum iliacorum vaſorum, abſceſſulum ichoroſo humore plenum, qui ſub Fallopii ligamento verſus femen vergeret. Pectus ubique ſanum, & in gummi ſede cavum in oſſe oſtendit pauculo ſanguinoſo humore refertum. Caput ſub dura matre, inter hanc & cerebrum, maximam ſabalbidi ſeri, enormemque copiam collectam habeat. Cerebro detecto, inter anachnoideam, & piam matrem, puris circa cerebrum, & cerebèllum, ubique fere mirificia collectio fuit, ſubviridis, & denſi, ut eradi poſſet fruſtulatim, effluere non poſſet. Nonne pectoris gummi materies frictionibus in ſanguinem repulſa (xli), & in caput ejecta ægrum hunc confecit? Nunquid unquam tale ſequitur gummi veſicante curatum? Equidem aut me numeroſiſſima exempla deceperunt gummi ſine ulla ſubſequente noxa veſicante curatorum, aut hæ curationes manifeſte evincunt, quæ veſicante curantur, gummi venenum e corpore extrahi, non in ſanguinem remeare.

L, Igitur veſicantia, ſicubi applicantur, qua ulcus excitant, attrahunt in ſedem illam, quam exulcerant, ſubjectos humores, perque factum ulcus evacuant. Nihil ergo erat cauſſæ, cur in poſtica iſchiade nervoſa, cum eſſent vaginæ iſchiadici ner-

vi

vi evacuandæ, veſicantium applicatio ad ſedes nervi ſubcutaneas negligeretur, unde poſſent per veſicantis ulcus vaginæ illæ evacuari. Quod primum ut facerem ratio me potiſſimum perſuadebat; poſtea vero, ut fit recogitanti, ſenſim vagæ quædam animadverſæ apud veteres, recentioresque Medicos obſervationes tanquam calcar addiderunt. Occurrebant namque caſus hujus iſchiadis aut forte fortuna, aut irrationabili conſilio percuratæ, qui cum nullam haberent aliam manifeſtam adeptæ curationis rationem, in noſtra videbantur medendi intentione præclarum habere poſſe fundamentum. Namque GALENVS incidenter memoraverat ſanatam in viro iſchiadem *quatuor jam annos parvis intervallis recurrentem, poſtquam curatum fuerat, quod acceperat vulnus in malleolo, in quo arteria fuerat diſciſſa* (g). Mihi vero videbatur illud malleoli vulnus iſchiadis curationi profuiſſe, propterea quod inciderit forte in locum, ſub quo nervus laborans excurrebat, ejusque vaginas vacuaverit. PAVLVS autem ab ÆGINA, cui maxima fuit ad iſchiadem percurandam in uſtione fiducia, inter ſedes in iſchiade urendas locum maxime indicavit *ſupra malleolum exteriorem* (h): quæ uſtio, forte for-

(g) In libro de ſanguinis miſſione.
(h) De re medica LIB. VI, cap. LXXVI.

tuna utilis quandoque experta, rationem habere potuisse videbatur, quod ad imam subcutaneam ischiadici nervi partem, propter illum malleolum descendentem, pertinuerit. Albvcasis vero fuit, qui maxime omnium nostris rationibus videbatur explicabiles attulisse observationes; nam *in ea ischiade, in qua ad digitos usque pedis dolor tendat, tribus punctis, aut quatuor, aut, si videretur, etiam pluribus, quo loco æger doceret*, dolorem scilicet maxime insidere, *inurere cauterio* commendavit (*i*): scilicet cum dolor nervi tractum potissime teneat, super ipso nervo censuit inurendum. Et hæ quidem disjectæ apud veteres, sed forte fortuna veluti in antecessum præparatæ, nobis arridentes observationes, tanquam fortuito præmissæ veri faces videbantur, quarum aliæ nonnullæ elegantiores apud recentes medicos etiam occurrebant. Etenim Altimarvs, qui floruit apud nos sub medio seculo decimosexto, cum multa, ut nunc scriptores medici solebant, indiscriminatim consarcinasset, quæ ischiadem everterent, hoc demum tamquam ultimum *diuturno coxendicum dolori* commendavit auxilium; *igne sub genu externa in parte inustionem efficere* (*k*). Quod idem

(*i*) Libro primo cap. 43.
(*k*) De medendis Hum. Cap. morb. cap. CXVIII.

idem paullo poſt JOANNES ZECCHIVS ſummopere collaudavit, qui, perdurante iſchiade, *paullo ſubtus genu, in parte exteriore lateris affecti, cauterium* cenſuit *inurendum* (*l*). Cur autem ea ſedes uſtioni propitior? an *derivationis cauſſa*, uti ZECCHIVS voluit? ſed cur non aliis excitata locis ad eam plagam ſpectantibus æque utilis uſtio eſſet? nonne quia *in parte illa exteriore affecti lateris, paullo ſubtus genu* inſtituta, ſuper iſchiadici nervi parte caderet, cuti ſubjecta, ad fibulæ caput; itâque opportuno in loco (XL) ejus vaginas aperiret? Neque urendi locum minus ſpectabile & egregium invenit, hypotheſi erronea feliciter uſus, ADRIANVS SPIGELIVS: qui cum ſedem iſchiadis in venis cruralibus cum HIPPOCRATE (V) collocaret, *inter principia muſculi gaſtrocnemii*, qua vena deſcendit poplitæa, fonticulum propoſuit excitandum (*m*). Quem SCVLTETVS in ſe ipſo tam feliciter expertus eſt, ut poſt varia incaſſum adhibita medicamina, hujus fonticuli beneficio non a præſenti modo iſchiade ſit curatus, ſed per longam annorum ſeriem ab eadem immunis exſtiterit. Quamobrem non dubitavit aſſerere, *ubi tam interna, quam exter-*

(*l*) Conſult. Med. XLIII.
(*m*) De humani corpor. fabr. lib. V. cap. IX.

terna remedia sine successu in hoc fuerint morbo usurpata, tanquam ad sacram anchoram ad fonticulum in hac sede excitandum confugiendum esse (*n*) Quod postea Joannes Rhodius comprobavit (*o*). Quis vero non videat non ob venæ, quæ nusquam ischiadici doloris sedes est, sed ob nervi ischiadici viciniam suram subeuntis (XXIX) eum fonticulum prodesse potuisse?

LI. Hactenus relatæ Clarissimorum Virorum observationes, quibus nobis meditata ratio curandi confirmatam nervosam ischiadem posticam, quasi totidem præclaris fundamentis inniti posse videbatur, non facile dixero quantam mihi spem injecerint profuturæ vesicantium operæ super sedes subcutaneas ischiadici nervi. Neque enim amplius videbatur nova omnino, & audax nostra illa curandi ratio, cujus ante nos præclara jam indicia medici reliquerant præstantissimi. Nihil igitur fuit reliqui, cur ulterius dubitaremus spem conceptam repetere experimentis. Quod erat facillimum. Siquidem apud nos frequentes casus occurrunt hominum hac ischiade laborantium. Tentavimus ergo primum quid vesicans efficeret applicatum capiti fibu-

(*n*) Armamentar. Chirurg. decl. Tab. LIV. 1. p. m. 195. editionis Amstelædami anno MDCCXLI.

(*o*) Observat. Medic. Cent. 3. observat. 88.

fibulæ; sic ut totam ejus loci subcutaneam nervi partem comprehenderet. Cum etenim in nervosa ischiade postica a coxa ad fibulam dolor maxime sæviat, a fibula ad pedem longe minus, mihi videbar intelligere materiæ acris copiam majorem a coxa quoque ad fibulam nervi vaginas incolere; quam si vesicante ad imam tibiam, dorsumque pedis applicito vacuare contenderem, metus erat ne vel viæ longitudo, vel vaginarum nervosarum iis in locis angustia descensui materiæ officeret, ejusdemque vacuationi. Applicari ergo primum in homine quadragenario, quatuor jam menses, & amplius ischiade nervosa laborante, fibulæ capiti vesicans imperavimus sequenti ratione. Pastam vesicantis communi methodo paratam in formam planam, sex longam transversos digitos, quatuor latam; extendi jussimus. Hæc transversim capiti fibulæ applicata est (*p*), sic ut medium emplastri totum fibulæ caput occuparet, susque deque superesset, sed maxime deorsum: hinc vero, & illinc extrema longitudinis emplastri, alterum ad poplitem ascenderet, alterum descenderet ad tibiam. Fascia vesicans firmatum est Post quatuor fere horas ardoris sensus dolentissimus cæpit in vesicantis sede persentiri, cu-

(*p*) Vide icon. adject. L.

cujus opera coxarius dolor visus est hebetatus. Dubium tamen an ex eo quod materiam nervum insidentem vesicans cœperit detrahere, an quod acrior vesicantis dolor ischiadici doloris mitiorem sensum occuleret. Post horas quatuordecim amplissimam vesicam emplastrum excitaverat: eoque ablato, vesica incisa est: effudit flavissimi seri uncias pene quatuor. Ulcus recenti butyro consueta methodo cæpit mederi: novem manavit dies. Pulcherrimum fuit a primo jam die, quo excitatæ vesicæ serum emissum est, potuisse ægrum cruri melius insistere, noctemque sequentem duxisse commodiorem: cumque lecto commissus curationem perficeret, non sine nostra gestienti voluptate, tertium post diem professus est se dolorem non amplius ab ossis sacri, & magni trochanteris regione sentire, sed animadvertere supernas sedes doloris originem reliquisse, & sensim versus ulcus vesicantis descendere. Septimo demum die in vesicantis ulcere dolor constitit, femore penitus liberato. Hic descensus doloris mihi aperte probare videbatur hydropem vaginarum ischiadici nervi sensim per ulcus vesicante factum depleri, sic ut qua ratione in ulcus ipsum acris materia desuper descenderet, paullatim immunes supernas nervi partes ab irritatione relinqueret; donec penitus educta,

do-

dolor prorſus evaneſceret. Nono autem die & qui a fibula erat ad dorſum pedis dolor fere evanuerat, quo tempore per ſe ulcus ſolidatum eſt, Idque fecit, ut putaremus fortaſſe ob ſitum cruris horizonti parallelum, æque ad ulcus deſcendiſſe humorem occupantem nervi vaginas tum a coxa ad fibulam, cum a fibula ad pedem, unaque via fuiſſe vacuatum. Ab eo tempore conſtanter immunis a priſtino iſchiadis dolore æger fuit.

LII. Post hoc experimentum quot pari ſemper eventu per hos quatuor annos inſtituerim in Noſocomio, auditores noſtri præclare meminerint: ego certe metuam, ſi edixero, jactantiæ inſimulari. Obſervationes tamen aliquot, tot ab exemplis erutas, non poſſum præterire. Et primo quidem ſæpe vidi ſerum illud in veſica, quam emplaſtrum excitavit, coadunatum, acre adeo exſtitiſſe, ut intolerabilem ægro ardoris ſenſum inferret, quandoque etiam veſicam ipſam præroderet, emergeretque. Vidi adoleſcentem ſex & viginti annorum, duos jam menſes hac iſchiade crudeliter vexatum, cui rupta per ſe eſt maxima veſica ad fibulæ caput emplaſtri opera excitata: ſerum, quod emerſit, per crus deſcendens, quæ attigit cruris loca, latiſſime omnia excoriavit. Quod certe, niſi fallor, acris indolis materiæ dolorem iſchia-

di-

dicum inferentis non leve indicium (VII) eſt. Deſcenſum autem illum originis doloris, magis magisque in dies, verſus genu, rari fuere caſus, qui diſtinctiſſime non oſtenderent: vix unum & alterum in tot exemplis memini. Accidit etiam iis, qui nervoſa iſchiade poſtica diutiſſime laboraverant, ut emplaſtri opera excitata veſica ſerum quandoque funderet tenaciſſimum, glutinique par; quod ſerum cum evaſit, vetus iſchias evanuit. Adeo ut his in ægris ſi primi veſicantis opere emerſit lentus ille & tenax humor, primum veſicans depulit omnino morbum: ſin minus, primi veſicantis ulcere ſolidato, toties oportuit veſicans iterare, donec glutineum illud penitus eliceretur. Habeo frequentes caſus, qui vel tertium veſicans repetito exegerint. Placet ad hoc unam, aut alteram hiſtoriam recenſere. Miles erat annorum ſex & quinquaginta: corripitur Septembre dolore vehementi, cujus certam mihi cauſſam neſciret affirmare. Dolor a ſacri oſſis regione per poſteriorem partem majoris femoris trochanteris, perque poplitem, prioraque cruris, exteriorisque malleoli in ſubjecti pedis dorſum veniebat. Applicatum eſt ei amplum veſicans in ſede articulum femoris cum coxa ſpectante, qua maxime dolor ſentiebatur: ſed excitatum ulcus, etſi manaverit diu, dolor tamen in-

integer mansit. Expertâ inutiliter vesicantis operâ, sedes eadem ignito ferro profunde inusta est, sed dolor & manante, & solidato hoc altero ignis ulcere, nihilominus perseveravit. Tandem plenam sustinet hydrargyrosim; neque dolor post diuturnam salivationem quidquam imminuitur. Adit post hæc, mense a morbi origine undecimo, Nosocomium, nostræque curæ committitur. Ei cùm alvus esset per se cita, neque vitæ vires nimiæ essent, & alvi solutionem, & missionem sanguinis pepercimus. Statim ergo ad fibulæ caput vesicans emplastrum jussimus applicari. Cujus opera vesica insignis excitata est, qua per se rupta, serum quidem fluens multum effluxit, multum tamen coagulatum & tenax in vesica relictum est, quod, vesicæ pelliculâ recisâ, est extractum. Postea ab ea vesica qui effluxit densus adeo humor fuit, ut fascias, quæ vesicans retinebant, invicem glutinaverit, cutique proximæ valenter adstrinxerit. Nono die, solidato vesicantis ulcere, curatus perfecte æger erat. Vir alter annorum quatuor supra triginta, Februario mense dolore corripitur in coxa sinistra, sine caussa manifesta. Tractum hic dolor sequebatur, qui est in nervosa ischiade postica. Multis remediis, quorum vix memoriam retine-

bat, inutiliter adhibitis, plurimorum consilio Medicorum subivit universalem hydrargyrosim. Hujus opera quinque & viginti dies ingentem salivationem æger passus est: dolore, quod mirum, persistente, etsi certe refracto, quandoquidem nocte non tam acriter insæviret. Pertæsus æger cruris impedimentum, irritamque curationem, sub initiis Augusti fertur ad Nosocomium, nobisque curandus demandatur. Primo die alvum solvi jussimus drachma pulveris sarsæ solutivæ cum granis octo mercurii dulcis. Soluta quater est. Altero die vesicans ad fibulæ caput est aptatum. Tertio vesica excitata visa est perampla, deditque incisa flavissimum tenue serum: dolor autem eo die minor fuit. Ad octavum usque diem, quo vesicantis ulcus consanuit, adeo sensim imminutus dolor erat, ut interdiu levissimus sentiretur, nocturnis tamen horis leves quasdam exacerbationes haberet. Igitur vesicans alterum in eadem sede est appositum, hocque vesicam excitavit amplam, quæ rupta inventa est, serumque visum effudisse aquæ saturæ ichtyocollæ tenacitate par: hujus opera dolor ulterius est imminutus. Sed octavo etiam die ulcus alterum consanuerat, neque dolor penitus excesserat. Tum tertio super eodem sanato jam loco vesicans est impositum: hoc vesicam excitavit

tres

CAPITUM SUMMA.

Ad Ill. SWIETENUM praefatio.

I. Ischiadis definitio, & etymon.
II. Genera ischiadis duo: arthritica, & nervosa.
III. Nervosæ ischiadis species duæ, antica, & postica: utriusque descriptio.
IV. Nervosæ ischiadis posticæ proprietates.
V. Sedem ejus in ischiadico nervo esse, doloris positus, & directio ostendit.
VI. Evincunt etiam symptomata.
VII. In his symptomatibus est tabes ischiadicæ sedis, quæ differt ab ischiadica HIPPOCRATIS tabe.
VIII. Caussa ischiadico nervo dolorem inferens in ejus vaginis residet, venitque ad vaginas, vel a spina, vel a propriis arteriis.
IX. Spinæ cavum circa medullam spinalem completur humore.
X. Similis etiam est humor circa cerebrum, & cerebellum.
XI. Cur eum spinæ, & cerebri humorem non perviderint Anatomici.
XII. Quomodo possit pervideri.
XIII. An hic spinæ humor sit secundum naturam.
XIV. Spinæ humoris origo ab arteriis est exhalantibus: ad eum etiam venit pars humo-

moris ventriculorum cerebri.

XV. Cujus ventriculorum humoris miſcellam non redarguit, quod ſpinæ humor coagulari non poſſit, cum ne ventriculorum humor coaguletur.

XVI. Non fidendum experimentis, quibus ventriculorum humor coaguli videtur particeps; ſunt namque fallacia.

XVII. Sic etiam urina inventa particeps coaguli.

XVIII. Et vapores omnes interni coagulum habere viſi ſunt, qui naturaliter ſunt impotes coaguli: in his humor pericardii.

XIX. Pectoris etiam vapor, abdominis, & teſtium.

XX. Fiunt tamen vapores præter naturam coagulabiles.

XXI. Ratio cur coagulari non poſſint ſecundum naturam.

XXII. Et cur præter naturam coagulabilem indolem acquirant.

XXIII. Non eſt ergo fidendum experimentis, quæ aliquid coagulatum in vaporibus oſtendunt.

XXIV. Spinæ vaporis aliqua portio nervos ſpinam egreſſos poteſt comitari.

XXV. Non ejus tamen originis potuit humor eſſe, quem a nervis MALPIGHIUS expreſſit.

XXVI. Erat ille humor ab arteriis, quæ humorem exhalant in nervorum vaginis.

XXVII. Hic vaginarum humor aut quia multus, aut quia acer in iſchiadico nervo eſt, gignit iſchiadem.

XXVIII. Et in iſchiadicis nervis vaginæ ob amplitudinem ei morbo ſunt opportunæ.

XXIX. Tum etiam ob levem, quam habent muſculorum appreſſionem.

XXX. Hæ ſunt cauſſæ iſchiadicum nervum præ reliquis machinæ nervis ad iſchiadem prædiſponentes.

XXXI. Quibus cauſſis diſponentibus pares etiam ſunt in nervo cubitali, qui æquis ideo noxis eſt opportunior.

XXXII

LIV. QVÆ hactenus expoſui plenam hiſtoriam habent noſtrarum omnium in iſchiade nervoſa percuranda obſervationum: ex quibus ſpero, niſi me plurima fefellerunt experimenta, fructum non levem, quotquot experiri velint, relaturos. His autem auctor ſim, ſi rerum, quas tradidi ad curam pertinentium, potiri velint, ut antea conſulant egregias duas Anatomicas Tabulas EVSTACHII XX, & XIX, ut inde doceantur decurſum in primis iſchiadici nervi: noſtramque conferendo adjectam in calce hujus operis iconem, cum Tabula EVSTACHII XIX, manifeſtius intelligant, quam ad nervi partem veſicans pertineat, dum cuicumque trium, quas deſignavimus, ſedium applicatur. Quibus in ſedibus pro veſicante ſæpiſſime ignitum ferrum applicare voluiſſem. Fuit mihi namque non levis olim conjectura ignis vi, quem tantopere veteres (L) commendaverant, citius ad ſedem igne tactam acrem materiam vaginas infarcientem iſchiadici nervi attrahi potuiſſe. Acrior eſt enim ſtimulus ignis, & celerior. His accedebat non inelegans fama, qua perlatum eſt apud Marateenſes in Lucania Monachum agyrtam olim extitiſſe, qui curaret actutum hanc iſchiadem ignito ferro eam cruris frontis ſedem attingendo, quæ ſupra malleolum exteriorem quatuor eſt transverſos digitos. Cujus

ego rei rationem pervidebam ab adusta sede pendere, cui subcutaneus decurrit ischiadicus nervus. Adhuc autem tanta fuit nostrorum ægrorum de igne formidatio, vel quod aliâs inutiliter in femore pertulerant, vel quod vesicante curatum lenius iri opinarentur, ut nunquam locus fuerit hujus tentaminis instituendi. Mihi interim adeo felix opera vesicantis est experta, ut partim nefas duxerim, tentandi unice caussa, ignis medicinam adeo asperam adhibere, partim nonnihil efficaciorem certioremque vesicantis operam ignis virtute judicaverim. Quamquam enim stimulus ignis acrior celeriorque sit, ut videatur ad sedem adustam posse materiam vaginis nervi clausam convocare; quia tamen ignis in parte, quam attingit, escharam efformat, convocatæ materiæ exitui longum superesset impedimentum. Accedit his, quod si lentus humor est excernendus, uti in ischiade veterata, non tam apta cutis adusta igne, atque crispata ei posset esse excretioni; ut videatur potius recenti, quam veteratæ ischiadi posse ignem prodesse. Quod si recenti prodest, quam vesicans appositum facile curat, non video, cur ignis seligendus sit; a quo illud etiam esset pertimescendum, ne indocta manu incautaque adhibitus, dum cutem exulcerat, subjectum attingat nervum, &

adu-

tres pene uncias lymphæ mucosissimæ continentem: tertio ab hoc vesicante die dolor penitus evanuit.

LIII. Hæc, aliaque paria recensitis exempla mihi aperte probarunt summam esse necessitatem ad vetustam percurandam nervosam ischiadem posticam eliciendi glutineum illum, tenacemque humorem, qui vaginas ischiadici nervi diutissime insidendo eam forte lentitudinem acquisivit. Ego vero glutineam naturam illam pertinere putavi magis ad eam morbosi humoris partem, quæ a summa coxa ad fibulam nervi incolat vaginas, quam ad reliquam ad pedem usque iisdem in vaginis restitantem. Hanc enim morbificæ materiæ partem ut habeam vel in diuturna ischiade nervosa pauciorem, fluidioremque, faciunt hæc duo, subjectio nempe non levis ad musculos cruris multæ partis ejus nervi, qui a fibula ad pedem, venit, qua nonnihil præcavetur mora humoris, & lentitudo; facilis deinde experta, per ulcus excitatum ad fibulæ caput, doloris insidentis crus ad pedem usque integra evanescentia. Quæ præsertim evanescentia liquido ostendit levem adeo, fluentemque materiam tibialem illam nervi sedem continuisse, ut ad ulcus superne ad fibulæ caput excitatum ascendere potuerit, & illac vacuari. Quamquam ingenuus non dissimulabo casus mihi

 quos-

quosdam occurrisse, in quibus, post curatum ulcus ad fibulæ caput vesicante factum, dolor a coxa ad fibulam evanuerit, illa nihilominus reliqua doloris parte, quæ a fibulæ capite ad pedem est. Id vero cum accidit, aut ad imum tibiæ frontem (q) ad quatuor transversos digitos supra malleolum exteriorem, extrorsum vesicans applicari jussimus transverse, felicissimo eventu: aut ad summum pedis dorsum etiam transverse (r) pari successu applicatum est. Mihi vero olim hæc ad pedis dorsum vesicantis applicatio quodammodo blandiebatur sæpe ab imis sedibus eliciendi omnem humorem, qui superas omnes ischiadici nervi vaginas inferciret: sed constanti experientia edoctus sum nullibi dolentius aut agere vesicans, aut vesicantis ulcus apertum servari. Vidi ægros molestissimo doloris sensu horas omnes traduxisse, quotquot vesicantis ustionem comitabantur: ulcereque perfecto, non tam reliqui ischiadici doloris caussa, qui sæpe omnino evanuerat, quam dolentis ulceris molestia gradum sistere nequivisse. Itaque cum effectus æque felices, minusque molesti comitarentur emplastrum imo tibiæ fronti applicatum, nihil fuit caussæ cur ab aliquo hinc tempore pedis dorsum ulcerarem.

LIV.

(q) Vide Icon. adject. K. (r) Ibidem I.

nas, cujus fons idem ac iſchiadico nervo eſt, immorandi cauſſa difficilior. Stipatior enim undique muſculis cruralis nervus eſt, frequentique preſſura vaginas habet exercitas, qua diſpellant humorem, ſi velit immorari. Vidi ſemper hanc iſchiadem noctu etiam acerbatam, vidi & intermittentem. Evaſit etiam, ut poſtica, auſtrali regnante tempeſtate, aut calidis admotis, perennis, & gravior; mitior, interdiuque ſilens ſereno tempore, vel aquilonari. Non ſemel originem ei dedit lapſus machinæ violentus in latus alterutrum, qui lapſus in homine ſexagenario poſticam ſimul, anticamque dextri lateris intulit iſchiadem nervoſam. Nunquam in ea iſchiade percuranda cauſticis uſus ſum: ſemper etenim ceſſit miſſo primum ſanguine, ſi videretur, ex hæmorrhoidibus, vel pede ſubjecto, tum alvo matutinis in horis communibus clyſteribus exercita. Veſpere tamen ſemper, ſi venereæ luis affluit ſuſpicio, ſuperius in hunc uſum recenſita (XLIV) imperavi: ſin minus ad humores diſſipandos aut lenem frictionem (XLI), aut frequentem vecturam commendavi. Hi autem, uti poſticam nervoſam iſchiadem patientes, ſi cubitum velint habere tolerabilem, non quidem laneum (XXXII), ſed ſtramineum ſemper, crinalemve lectum incubent. Sic

vi-

vidi, uti cæteris in rheumaticis, & arthriticis, faciliores acceſſiſſe ſomnos, doloresque nocturnos fuiſſe mitiores.

Hæc habui, doctiſſime SWIETENE, quæ de Iſchiade nervoſa ad Te perſcriberem: ſi rei dignitas ſpectetur, pauca fortaſſis, inornata, & manca; ſi vero difficultas, quæ in tractatione omnino nonova ſumma fuiſſet optimis quibusque ingeniis, nedum mihi homini obtuſiſſimo, plus fortaſſe quam ſatis dicta videbuntur. Neque vero in provincia adhuc inacceſſa viæ comitem alium, & ducem habui. Oportuit proprio marte invia tentare, & fortibus auſis tenebrata pervadere. Supplebunt ſpero Viri docti, optimisque ſubſidiis me longe inſtructiores, quæ certe non pauca huic operi deſint; & quæ dedi non ſatis explicata, illuſtrabunt. Fructum laboris maximum habebo, ſi excitaſſe videar ingenia optima, quo in re utili proferant bona ſua. Quod ego in primis, Clariſſime SWIETENE, a Te cenſeo expectandum, quandoquidem immortalibus illis in Boerhaavium Commentariis, quæ noſtra vota ſunt, ſupremam manum impoſueris.

CHA-

rat. Cuicui vero ignis opera placeat, si applicandus est, tutius ad eam tibiæ frontis partem applicabitur, quam designavimus (s).

LV. Non est autem dissimulandum vesicantis ustionem, si qua unquam in sede, in illis certe sedibus subcutaneis ischiadici nervi evadere dolentissimam. Sed quo dolentior fuit, mihi visa fructuosior. Quod idem fit quoties a dolore pari cubitalis nervus insidetur. Vesicans enim, secundum brachii longitudinem sedi applicitum dolenti, vidi dolores illos pertinacissimos solvisse. Cujusmodi exempla jam quinque adhuc habeo. Dum tamen ea sedes ulceratur dolor est insignis. In postica ergo ischiade nervosa, postquam vesicantis ulcere eductus sit humor omnis qui vaginas ischiadici nervi occupaverat, cessat integre dolor. Ille interim obfarctus (XXXIV) vaginarum sensim, opinor, solidescit inter laminas cellulosas, eoque fortassis vaginarum crassitudo augetur. Itâque redduntur robustiores, & forte minus aptæ restant, quæ recipiant ischiadem: solet hæc autem ischias cæterum esse ad recidivatum proclivis. Quamquam ego nunquam adhuc viderim quos vesicantis ope-

(s) Icon. adject. K.

opere percuravi iterum in ischiadem recidisse.

LVI. Transitus autem in semiparalysim stadium est postremum nervosæ ischiadis posticæ; de quo dicam, quas habeam, observationes. Quando enim dolor ischiadicus unà perstitit, vesicantis opere percurato dolore, rediit cruri pristina vis. Si dolor paullatim evanuit, crurisque macies, & torpor fuit reliquus, unicum in frictionibus inveni præsidium. Itaque, manibus lineis asperis pannis obvolutis, femoris exteriorem, posterioremque sedem, sub qua nervus ischiadicus decurrit, secundum longitudinem, quotidie mane, confricari jussimus. Post frictionem scuticâ coriaceâ plantam subjecti pedis aliquot vices continuo dolari. Idque diu fuit peragendum. Profuit autem his ægris simul vespere guajaci decoctum propinasse. Ita vidi non quidem maciem ablatam, quæ fuit semper pertinacissima, sed nonnihil virium cruris musculos resumsisse.

LVII. His de postica ischiade nervosa, qui morbus est longe frequentissimus, adnotatis, restat ut de nervosa ischiade antica, quæ rarior est longe, minusque molesta, pertractemus. Insidet hæc nervum cruralem, cujus ductum doloris sensus manifeste persequitur: eamque progignit acris intrusa materies in ejus nervi vagi-

nas,

COM-

CHARACTERVM ICONIS EXPLICATIO.

Femoris partem Icon exhibet cum crure, & pede, ad ſedes deſignandas, ad quas veſicans debeat applicari, quo pertineat ad præcipuas partes ſubcutaneas iſchiadici nervi.

A Femoris pars ad genu.
B Genu.
C Rotulæ ſedes.
D Poples.
E Caput fibulæ.
FFF Spina tibiæ anterior.
G Malleolus exterior.
H Malleolus interior.
I Sedes in dorſo pedis, ſub qua extrema pars portionis cruralis iſchiadici nervi ſubcutanea decurrit.
K Sedes in frontis tibiæ inferiori parte ſub qua cruralis eadem portio, recens muſculos evaſa, ſubcutanea deſcendit.
L Sedes ad fibulæ caput ſub qua cruralis portio iſchiadici nervi recens a trunco ſeparata in priora cruris deflectit ſubcutanea.
M Ferramentum quandoquidem aduri velit ſedes K

FINIS.

6026

